

VASA UNIVERSITET

Enheten för marknadsföring och kommunikation

Magisterprogrammet i svenska och språkbad

Sofia Dahlroos

Projektet Språkvänner

En fallstudie om språkintröduktion inom småbarnspedagogiken i Vasa ur
föräldraperspektiv

Avhandling pro gradu i svenska språket

Vasa 2018

INNEHÅLL

FIGURER

TABELLER

SAMMANFATTNING

1	INLEDNING	5
	1.1 Projektet Språkvänner	6
	1.2 Syfte	8
	1.3 Material	10
	1.4 Metod	14
	1.4.1 Fenomenologisk infallsvinkel	15
	1.4.2 En fallstudie	18
2	TVÅSPRÅKIGA UNDERVISNINGSKONTEXTER	20
	2.1 Tvåspråkig undervisning i läroplansdokumenten	20
	2.2 Modeller för tvåspråkig undervisning i Finland	21
	2.2.1 Omfattande verksamhet på två språk	25
	2.2.2 Mindre omfattande verksamhet på två språk	26
	2.3 Tidigare forskning i tvåspråkig undervisning	28
	2.3.1 Språkinläring i tvåspråkig daghemsverksamhet	32
	2.3.2 Föräldrars förväntningar och erfarenheter av tvåspråkig daghemsverksamhet	35
3	FÖRÄLDRAPERSPEKTIV PÅ PROJEKTET SPRÅKVÄNNER	39
	3.1 Kännedom om projektet Språkvänner	39
	3.2 Familjernas språksituation	42
	3.3 Förväntningarna på projektet Språkvänner	45
	3.4 Effekterna av projektet Språkvänner	50
4	SLUTDISKUSSION	60

LITTERATUR	64
------------	----

BILAGA

FIGURER

Figur 1. Aktiviteter som föräldrar bedömde uppnådde målspråksanvändningen	36
Figur 2. Föräldrarnas kännedom om projektet Språkvänner	39
Figur 3. Informationskällorna för projektet Språkvänner	40
Figur 4. Föräldrarnas åsikter angående tillräcklig och otillräcklig information	41
Figur 5. Föräldrars åsikter angående projektets gynnsamhet	49
Figur 6. Projektets inverkan på barnens språkintresse enligt föräldrarna	52
Figur 7. Föräldrarnas åsikter om hur projektet fungerat i sin helhet	54
Figur 8. Föräldrarnas åsikter om hur personalen arbetat med projektet	55
Figur 9. Föräldrarnas åsikter om barnets språkanvändning efter projektet	55
Figur 10. Föräldrarnas åsikter om hur projektet syns hemma	56

TABELLER

Tabell 1. Enkäternas svarsfrekvens	11
Tabell 2. Sjustegstrappan för fenomenologisk forskning	16
Tabell 3. Typer av fall	19
Tabell 4. Garcías tvåspråkiga arrangemang strategier och undervisningsmodeller	23
Tabell 5. Antal kommuner i Finland som tillhandahåller verksamhet på två språk	31
Tabell 6. Hemspråket hos barn som deltar i projektet Språkvänner	42

VASA UNIVERSITET**Enheten för marknadsföring och kommunikation**

Författare:	Sofia Dahlroos
Avhandling pro gradu:	<i>Projektet Språkvänner</i> En fallstudie om språkintröduktion inom småbarnspedagogiken i Vasa ur föräldraperspektiv
Examen:	Filosofie magister
Utbildningsprogram:	Magisterprogrammet i svenska och språkbud
Ämne:	Svenska språket
Årtal:	2018
Handledare:	Karita Mård-Miettinen

SAMMANFATTNING:

Syftet med min avhandling är att studera föräldrars förväntningar på och erfarenheter av språkintröduktionen genom projektet *Språkvänner* i småbarnspedagogiken i Vasa. Språkvänner är ett projekt vars huvudsyfte är att införa språkintröduktion som en naturlig del av vardagen i daghemmen och familjedagvården runt om i Vasa.

Materialet i min avhandling består av enkätsvar och längre skrivna texter. Det första del materialet har samlats in genom en enkätundersökning som genomfördes i kursen *Projekt i språkbud och flerspråkighet* vid Vasa universitet i samarbete med projektledare Tarja Sirén från projektet Språkvänner vid Vasa stad. Enkäten riktade sig till fyra olika målgrupper inom småbarnspedagogiken: föräldrar, personal, föreståndare och projektets pilotgrupp. I min avhandling koncentrerar jag mig på de 115 enkätsvar som föräldrarna gav, närmare bestämt på svaren av de 60 föräldrar vars barn deltagit i projektet Språkvänner. Den andra delen av materialet utgörs av texter som föräldrarna till barn på ett daghem i en stadsdel i Vasa ombads skriva om sina förväntningar och erfarenheter av projektet. I mitt material ingår texter av elva familjer.

Materialet har analyserats både kvantitativt och kvalitativt med en fenomenologisk utgångspunkt. Jag redogör för svaren på de slutna frågorna i enkäten samt presenterar föräldrarnas tankar angående projektet. Föräldrars erfarenheter och förväntningar är centrala teman för en fenomenologisk undersökning.

Min undersökning visar att barnens deltagande i projektet Språkvänner främst har medfört positiva upplevelser bland föräldrarna som tycker att flera språk är en tillgång. Föräldrarna ansåg projektet ha en bra inverkan på barnen och hoppas att verksamheten ska ge barnen ett intresse vad gäller språk även i framtiden.

NYCKELORD: Tvåspråkig undervisning, småbarnspedagogik, erfarenheter, förväntningar, föräldraperspektiv

1 INLEDNING

Flerspråkighet anses vara en tillgång både för människan och samhället. Det handlar nämligen om mera än att bara kunna konversera med en större grupp av människor – det handlar om attityder, identiteter och ställningstaganden. Jag själv har alltid intresserat mig för flerspråkighet, likaså hur människor förhåller sig till att lära sig ett nytt språk, och därför var det en självklarhet för mig att ta vara på chansen att ta en närmare titt på vilka förväntningar och erfarenheter som föräldrarna har kring ett försök att introducera det andra inhemska språket till deras barn redan inom småbarnspedagogiken.

Totalt 1,7 miljoner finländare bor i en tvåspråkig kommun, vilket innebär att minst 8 % av invånarna talar kommunens minoritetsspråk som sitt modersmål (Kommunförbundet 2016). Fokuserar man på Vasa kan man konstatera att flerspråkigheten inte är en sällsynt företeelse: 69,1 % av befolkningen i Vasa har finska, 22,8 % har svenska och 8,1 % har något annat språk som registrerat modersmål, vilket gör Vasa till en flerspråkig kommun (Jaakko Löytynoja 2017).

Att man i Finland har två nationalspråk utgör en utmärkt grund för befolkningen att lära sig mer än bara ett språk, men förutsättningarna för goda färdigheter i flera språk ligger mycket i vilka attityder man kommer i kontakt med under sitt liv. Redan som barn kanske en del möter människor med olika kulturella bakgrunder och andra har endast ett enspråkigt socialt kontaktnät, en del av barnen omges i sin vardag av det språk som utgör majoritetsspråk i samhället medan andra möter majoritetsspråket först när de börjar i förskolan eller skolan. Det är förskolans och skolans roll att integrera dessa grupper av barn och ungdomar för att stödja deras språkutveckling, vilket är centralt för samhällets utveckling. (Bjar & Lidberg 2010: 17)

Inom småbarnspedagogiken i Vasa ville man att barnen skulle få en positiv inställning till språk genom att låta dem ”smaka” på ord och uttryck på det andra inhemska språket. Därför startade man projektet *Språkvänner* som skulle ge barnen en förståelse för och medvetenhet om det andra inhemska språket.

1.1 Projektet Språkvänner

Inom småbarnspedagogiken i Vasa inleddes det år 2016 ett projekt vars huvudsyfte var att införa språkintröskning som en naturlig del av vardagen i daghemmen och familjedagvården runt om i Vasa. Undervisnings- och kulturministeriet beviljade bidrag för kommuner som ämnade utveckla språkbud eller annan undervisning på två språk. Detta bidrag söktes av Vasa stad både för den grundläggande utbildningen, förskoleundervisningen och småbarnspedagogiken. Inom småbarnspedagogiken användes bidraget till intröskning av det andra inhemska språket till alla barn. Verksamheten fick namnet *Språkvänner*. (Sirén 2016)

Redan i december 2015 inledde man den första fasen genom att anställa en projektledare, börja planera genomförandet av verksamheten och skapa en pilotgrupp som skulle införa de nya arbetssätten och metoderna i vardagen. Redan i början av april 2016 var pilotgruppen skapad. Gruppen består av 25 personer som arbetar inom småbarnspedagogiken, bl.a. finskspråkiga och svenskspråkiga barnträdgårdslärare, barnskötare och familjedagvårdare. Gruppen har sammankommit var tredje vecka för att diskutera och sammanställa de resultat och problem som uppstått. (ibid.)

Hösten 2016 har man börjat ”smaka” på språk inom småbarnspedagogiken i hela Vasaregionen. Projektledaren har skickat ut färdigt material till dagvårdspersonalen. Materialet har bestått av så kallade *språkbitar* eller *språkbollar*, det vill säga illustrerade kort med enskilda ord och uttryck samt korta meningar som barnen kan lära sig att använda i olika vardagliga situationer. Projektverksamheten har kunnat genomföras i daghemmen och i familjedagvården på valfritt sätt och enligt personalens egen kompetens. Var och en har själv fått bestämma vilka delar som enligt dem passar för den egna barngruppen och ger bästa möjliga resultat. Varje daghem och familjedagvårdare har erbjudits färdigt material och färdiga modeller, eftersom målet har varit att så många som möjligt ska ta i bruk materialet och att tröskeln för att delta ska vara så låg som möjlig. (Saari 2016: 4–5) Bild 1 och bild 2 illustrerar exempel på språkbitarna.

Bild 1. Exempel på språkbitar (Raunio & Antila 2018: 44)

Bild 2. Illustrerad årstidsaffisch som ingår i materialet i projektet Språkvänner (Raunio & Antila 2018: 44)

Projektet inledde sin verksamhet med språkbitar som består av veckans ord, bilder och bildtexter på finska och svenska. Bild 1 är ett exempel på en enkel fras som barnen lätt kan tillämpa i sitt språkbruk. Språkbitarna har byggts upp enligt olika teman som t.ex. siffror, färger, djur känslor kläder och olika verb. Bild 2 är ett exempel på språkbitar med hösttema. I pilotgruppen har man även använt språkbitarna i olika memoryspel efter att man insett att det är ett bra redskap för barnens språkinläring. Det är även viktigt att stödja personalen i verksamheten och ända från början har man haft som mål med språkbitarna att ge personalen idéer till att stödja de språkliga möjligheterna i barngruppen. (Raunio & Antila 2018: 45)

Målet med projektet är att barnen ska få en positiv inställning till språk och att de i slutändan ska välkomna alla språk till den grad att de lär känna det andra inhemska språket. De finskspråkiga barnen får uppleva svenskan i vardagen och de svenskspråkiga finska. Också andra språk som är aktuella i barngruppen synliggörs i vardagen. På lång sikt vill man att verksamheten ska kunna användas regelbundet inom småbarnspedagogiken i Vasa. (ibid. 45)

Småbarnspedagogiken i Vasa ansökte även om medel för att fortsätta med projektet fram till år 2017, vilket också beviljades. Under uppföljningsperioden var det meningen att satsa på kvalitén, vilket innebär att verksamheten har utvärderats och förbättrats och bra metoder har samlats i en materialbank. (Sirén 2016) På basis av feedbacken och Grunderna för planen för småbarnspedagogiken utvecklades programmet. Man ville koppla samman situationerna för bruket av språk med vardagen inom småbarnspedagogiken som t.ex. påklädning eller lek, i stället för att tillämpa verksamheten där barnen sitter stilla och lär sig nya ord. (ibid. 45)

1.2 Syfte

Syftet med min avhandling är att studera föräldrars förväntningar på och erfarenheter av språkinstruktionen genom projektet Språkvänner i småbarnspedagogiken i Vasa. Jag gör det här med hjälp av enkätsvar och längre skrivna texter där föräldrarna svarat på

frågor om projektet. I avhandlingen koncentrerar jag mig på de föräldrar vars barn deltagit i projektet Språkvänner.

Föräldrarnas eget engagemang påverkar i hög grad de resultat som barnet får genom utbildningen. Föräldrarna är precis som alla människor beroende av sina egna erfarenheter, uppfattningar, värderingar och känslor för att på egen bästa förmåga kunna fatta beslut. Deras attityder och förväntningar påverkar inte bara hur de själva agerar och fattar beslut utan de har också en stor inverkan på barn och deras val, handlingar och värderingar. (Baig 2011: 24–25)

Genom att studera föräldrars förväntningar på projektet kan man få en mångsidig bild av hur småbarnsföräldrar ställer sig till andraspråksinlärning och flerspråkighet inom småbarnspedagogiken. Jag har även valt att inkludera erfarenheter i min avhandling, eftersom det ökar kunskapen om projektet och kan bidra till en utveckling av det. I Nationalencyklopedin (2016) definierar begreppet *erfarenhet* på följande sätt: ”på regelmässig verksamhet eller sinnesiakttagelse byggande kunskap eller färdighet”. Begreppet står enligt den här definitionen för själva kunskapen om eller själva resultatet av processen, dvs. kunskapen man skaffat sig. Mina forskningsfrågor är:

- Vilka förväntningar hade föräldrarna på verksamheten i projektet Språkvänner?
- Hurdana effekter anser föräldrarna att projektet Språkvänner har haft på barnen?
- Hur har deltagande i projektet Språkvänner påverkat familjens språkliga vardag?

Mitt antagande är att förväntningarna har varit positiva gentemot språkintröduktion i det andra inhemska språket, samt att erfarenheterna är goda. Jag förväntar mig vidare att enspråkiga familjer känner att de har nytta av projektet eftersom barnen får kontakt med det andra inhemska språket. Jag förväntar mig att dessa familjer anser det vara en merit att kunna flera språk. Tvåspråkiga familjer förväntas också ha en positiv syn på verksamheten eftersom barnet får chansen att använda sina båda språk även i dagvården.

Dessa antaganden grundar sig på tidigare forskning (se Mård-Miettinen & Palviainen 2015: 238–240) som visat att familjer blivit positivt överraskade av en tvåspråkig verksamhet och uttryckt en stor entusiasm gentemot tvåspråkig verksamhet. Tidigare forskning har även lyft fram att föräldrarna varit positivt inställda till att tillämpa samma tvåspråkiga språkbruk som på daghemmet i det egna hemmet. Bergroths (2007) studie visar även att föräldrarna valt språkbadsundervisning för sina barn med förhoppningen om att språkinläringen ska underlättas, barnen ska lära sig mera om olika kulturer, få fördelar för framtida utbildning och arbetsliv samt uppnå språkkunskaper och få värdefulla erfarenheter. Valet gjordes också av praktiska skäl samt för att språkbad som utbildningsprogram anses vara en fördel.

1.3 Material

Materialet i min avhandling har samlats in genom en enkätundersökning som genomfördes på kursen *Projekt i språkbad och flerspråkighet* vid Vasa universitet i samarbete med projektledare Tarja Sirén från projektet Språkvänner vid Vasa stad. Materialet omfattar fyra olika enkäter som riktar sig till skilda målgrupper inom småbarnspedagogiken: föräldrar, dagvårdspersonal, daghemsföreståndare och projektets pilotgrupp. Enkäterna skickades ut till informanterna elektroniskt med en veckas svarstid. Enkäterna bestod både av slutna och öppna frågor varav en del riktade sig till personer som deltagit i projektet och en del till dem som inte hade deltagit i projektet.

Det insamlade materialet omfattar totalt 163 enkätsvar, varav 115 svar kommer från föräldrarna, 25 från personalen, 12 från pilotgruppen och 11 från föreståndarna (se tabell 1). Av de grupper som fick möjligheten att svara på enkäten är föreståndarna de som har den högsta svarsprocenten. Den lägsta svarsprocenten hade föräldrarna.

Tabell 1. Enkäternas svarsfrekvens

	Maximala antalet	Antalet svar	Svarsprocent
Föreståndare	22	11	50 %
Pilotgruppen	25	12	48 %
Personalen	803	25	3 %
Föräldrarna (familj)	2900	115	4 %

Syftet med den enkät som skickades ut till föreståndarna var att ge information om föreståndarnas upplevelser om projektet. Enkäten gav bakgrundsfakta om föreståndarna, närmare uppgifter om deras arbetsinsatser inom projektet och om deras syn på projektet. Jag återger citaten precis som de skrivits av informanterna, eventuella stavfel är därför autentiska.

Till pilotgruppen skickades också en enkät vars syfte var att ta reda på erfarenheterna av projektet. I den här enkäten fick personalen svara på både slutna och öppna frågor som fokuserade både på personalens åsikter om hur projektet fungerade i praktiken och om de sett en förändring i barnens språkanvändning. Pilotgruppen fick också svara på frågan om hur de själva tyckte att projektet fungerade, men också hur de upplevde att barnen förhåller sig till projektet. Också den övriga personalen i daghemmen ombads besvara motsvarande enkät där fokus låg på hur verksamheten syntes i daghemmen och de möjliga framsteg som barnen gjort.

Föräldrarna ombads besvara en enkät med motsvarande innehåll. Syftet var att klargöra vad föräldrarna anser om verksamheten och hur det syns i hemmet. I alla enkäter kunde man svara både på slutna och öppna frågor för att bidra till ett så tillförlitligt material som möjligt. Mitt fokus kommer att ligga på enkäten som besvarades av föräldrarna.

Föräldraenkätens inledande frågor bestod av grundläggande bakgrundsfakta såsom hur många barn föräldrarna hade i daghem eller familjedagvård samt vilket barnens/barnets dagvårdsområde var, hur många barn som deltagit i projektet Språkvänner och hur man

känner till eller fått information om projektet. I den andra delen av enkäten låg fokus på projektet Språkvänner. Inledningsvis fick föräldrarna svara på vilket språk familjen talar hemma och om barnen varit i kontakt med det andra inhemska språket före projektet Språkvänner. Här hade föräldrarna även möjlighet att utveckla sitt svar under frågan ”I vilka situationer?”, likaså i nästa fråga där föräldrarna svarade på hur verksamheten syns hemma. Vidare ombads föräldrarna ange hurdana förväntningar de har haft på hur projektet Språkvänner ska synas hemma.

Vidare fick föräldrarna med hjälp av fem påståenden ta ställning till om projektet påverkat barnens språkintresse positivt, om föräldrarna tyckte projektet fungerat bra på alla sätt, om föräldrarna fått tillräckligt med information om projektet, om föräldrarna tyckt om de sätt på vilka personalen arbetat med projektet och om familjen börjat använda det andra inhemska språket efter att barnet börjat delta i verksamheten. Föräldrarna kunde välja mellan svarsalternativen: helt av annan åsikt, delvis av annan åsikt, varken annan eller samma åsikt, delvis av samma åsikt och helt av samma åsikt.

För att komplettera detta material har jag även bett föräldrar till barn på ett daghem i en stadsdel i Vasa att kort (1–2 sidor) berätta om hurdana förväntningar de hade samt vilka erfarenheter de har av projektet Språkvänner. Detta gjordes för att få mera ingående information än vad en enkät kan ge om föräldrarnas tankar. Texterna samlades in i februari 2017. Jag ansåg inte att enkäterna gav föräldrarna möjligheten att detaljerat gå in på saker som anses vara viktiga för min forskning. Som stöd för sitt skrivande fick föräldrarna nio frågor som behandlade erfarenheter och förväntningar angående projektet. Sammanlagt 11 familjer sände in sina skriftliga svar på mina frågor och utifrån dessa kommer jag kunna få en djupare förståelse för hur verksamheten har upplevts i hemmen.

Det finns olika metoder för att samla in information om människors attityder, erfarenheter och kunskap. Olika metoder lämpar sig för olika typer av undersökningar, och vill man ha ett brett material och skaffa information genom att människor själva aktivt får besvara frågor kan man använda sig av enkät som datainsamlingsmetod. Enkäten innehåller antingen öppna eller slutna frågor för respondenten att ta i

beaktande. En öppen fråga är när respondenten själv får komponera en fri text och i en sluten fråga ges färdigt utarbetade svarsalternativ. (Ejlertsson 2005: 7–11)

Enligt Denscombe (2016: 239) behöver en enkät uppfylla tre kriterier för att den ska karakteriseras som en forskningsmässig enkät. Det första kriteriet är att frågorna i enkäten ska vara utformade på ett sådant sätt så att respondenternas attityder eller åsikter inte förändras. Den ska ”samla information som sedan kan användas som data för analys” (ibid. 239). För det andra så ska enkäten bestå av en ”nedtecknad serie frågor” (Denscombe 2016: 239) vilket innebär att de som besvarar enkäten läser ett identiskt upplägg av frågor. Om frågorna är exakta och konsekventa bidrar detta till att bearbetningen av svaren blir lättare. Det tredje kriteriet för en forskningsmässig enkät är att den ska ”samla information genom att fråga människor direkt” om de saker som har att göra med undersökningen. Om man vill få reda på något om respondenterna och deras attityder så frågar man helt enkelt det man vill veta och får informationen direkt från källan. (ibid. 239)

Att genomföra en undersökning med hjälp av enkät som datainsamlingsmetod är någonting man bör reservera tid för. Det tar lång tid från att en idé föds till att man har en färdig rapport i handen och oavsett om man är sin egen uppdragsgivare eller inte bör man framföra enkätens syfte klart och tydligt så att inte missförstånd uppstår. Det kan även vara bra att testa enkäten på en utomstående för att se om några frågor och oklarheter uppstår. (Trost & Hultåker 2016: 12–13) De enkäter som används i denna avhandling har gjorts tillsammans med fyra andra studeranden på en universitetskurs. Enkäten testades inom gruppen men testades dock inte t.ex. bland föräldrarna.

Efter att enkäten skickats ut kan man se framgången i fråga om tre aspekter: *svarsfrekvensen*, *ifyllnadsgraden* och *svarens validitet*. Hur många svar som erhålls är av vikt för att enkäten ska ha någon nytta. Om ett frågeformulär inte fylls i och skickas till forskaren har den inget värde alls. Fullständiga svar är också viktiga, dvs. återsända enkäter med en stor del obesvarade frågor är till mindre nytta för forskaren. Respondenterna ska också ha svarat ärligt och tydligt. (Denscombe 2016: 241)

1.4. Metod

Avhandlingen är en kvalitativ fallstudie med kvantitativa drag. Med en fenomenologisk utgångspunkt har jag som avsikt att skaffa mera kunskap om förväntningar på och erfarenheter om projektet Språkvänner. Fenomenologi är en relevant utgångspunkt i denna undersökning eftersom syftet är att genomföra en undersökning om människors upplevda erfarenheter och förståelse av vardagsverklighet (se närmare avsnitt 1.4.1).

I avhandlingen kommer jag först att analysera materialet ur en kvantitativ synvinkel genom att redovisa svaren på de slutna frågorna i enkäten och kategorisera dessa enligt grundläggande information om informanterna, föräldrarnas förväntningar och effekterna av projektet, och presentera dem i tabeller. I den andra delen är det fråga om en kvalitativ analysmetod där svaren på de öppna frågorna i enkäten analyseras. Som bakgrund till analysen kommer jag även att använda Mård-Miettinen och Palviainens (2015) artikel *Familjeperspektiv på tvåspråkig verksamhet på en finsk daghemsavdelning*. Syftet med artikeln är att undersöka finskspråkiga föräldrars erfarenheter och upplevelser av en tvåspråkig daghemsverksamhet. Resultaten diskuterades i tre olika delområden, ”Drivkrafterna bakom deltagandet i tvåspråkig verksamhet”, ”Upplevelser och erfarenheter av verksamhet” och ”effekter på familjernas språkbruk” (Mård-Miettinen & Palviainen 2015: 228–238). Jag kommer att jämföra mina resultat i de två sistnämnda kategorierna med resultaten i Mård-Miettinen och Palviainens undersökning.

Materialet kommer att sammanställas så att jag läser igenom enkäterna och texterna och exciperar det svar som behandlar föräldrars förväntningar på och erfarenheter av projektet. Jag samlar också de exempel som jag anser vara mest centrala för undersökningen. Efter det kommer jag att tolka de exciperade fallen och lyfta fram de fall som beskriver föräldrarnas erfarenheter och förväntningar angående projektet. Vidare tolkar jag resultaten genom att försöka finna underliggande orsaker till att erfarenheterna är just sådana.

1.4.1 Fenomenologisk infallsvinkel

Eftersom jag vill fokusera på föräldrars erfarenheter och förväntningar kommer jag att analysera materialet med utgångspunkt i fenomenologin. Det centrala temat i en fenomenologisk undersökning är personers erfarenheter, vilket namnet också indikerar. I vardagen ser, hör och smakar vi på olika saker vilket gör att någonting erfars och upplevs. Som begreppet fenomenologi antyder kan ett fenomen vara saker som man redan har upplevt, men inte förstått genom analys, föreställning eller teoretisering. Det är någonting som vi begriper oss på men som vi ändå bara är bekanta med och av detta kan man konstatera att denna typ av infallsvinkel fokuserar på mänskliga erfarenheter som är oblandade, grundläggande och obearbetade så att de ännu inte har analyserats eller teoretiserats. (Denscombe 2016: 144)

Teorin om fenomenologi uppkom kring år 1900 och var studien om en människas medvetande och upplevelse. Teorin har även utvecklats till en existentiell filosofi av Martin Heidegger och ytterligare utvecklats i en existentiell och dialektisk riktning av Jean-Paul Sartre och Maurice Merleau-Ponty. (Kvale & Birkman 2011: 41–42)

Man kan ibland tala om att fenomenologin är ett alternativ till positivism. En del forskare har ansett att fenomenologin är ett användbart begrepp som omfattar en lite bredare forskningsvariant där man inte koncentrerar sig på mätningar, statistik eller andra saker som man associerar med naturvetenskapliga metoder. I stället fokuserar man på subjektivitet, beskrivning, tolkning och medverkan. I allmänhet har den fenomenologiska forskningen att göra med människor, och oftast är det till exempel uppfattningar, åsikter, attityder, eller känslor som man vill undersöka. (Denscombe 2016: 143–144)

Gör man fenomenologiska studier är det inte personers orsaksförklaringar som ligger i fokus, utan man försöker i stället få ut en beskrivning av personers förstahandsupplevelser inom ett visst område. Det man i fenomenologisk forskning inte vill göra är att försöka mäta omfattning eller förklara möjliga orsaker till varför

någoting är som det är. Detta är naturligtvis en värdefull kunskap men inte den fenomenologiska undersökningens kärna. (ibid. 143–144)

Det finns olika inriktningar inom fenomenologin som har använts genom åren: den transcendentala fenomenologin som man brukar kalla deskriptiv eller beskrivande, företrädd av Husserl, den *hermeneutiska fenomenologin* som kallas för den tolkande fenomenologin, företrädd av Heidegger, Gadamer och Ricoeur, och den *existentiella hermeneutiska fenomenologin* företrädd av Heidegger, Sartre, de Beauvoir och Merleau-Ponty. De här tre infallsvinklarna skiljer sig från varandra på ett kunskapsteoretiskt plan men också med tanke på vilken information de fokuserar på inom filosofin. (Denscombe 2012: 110)

Av dessa tre inriktningar har jag valt att fånga egenskaper ur två metoder. Valet grundar sig på att min undersökning är kvalitativ med fenomenologiska drag och därför kombinerar jag den transcendentala fenomenologin med den hermeneutiska fenomenologin, dvs. jag beskriver de erfarenheter jag kommer i kontakt med och tolkar vad dessa erfarenheter kan leda till.

Herbert Spiegelberg (1994) har sammanställt det som anses vara ett essentiellt tankeförhållningssätt till en modell som kallas för sjustegsmetoden. Trappan anses vara ett anpassat arbetssätt för den fenomenologiska forskningen. Sjustegstrappan presenteras i tabell 2 nedan.

Tabell 2. Sjustegstrappan för fenomenologisk forskning (ur Bjurwill 1995: 82)

1.	Upplevelsen av fenomenet
2.	Ideationen av fenomenet
3.	Generaliseringen av fenomenet
4.	Nyansering av fenomenet
5.	Konstitutionen av fenomenet
6.	Reduktionen av fenomenet
7.	Tolkningen av fenomenet

Den här varianten av sjustegsmetoden kommer från Christer Bjurwills (1995: 82) översättning av Spiegelbergs trappmodell. Och i det första trappsteget finner man de tre huvudsakliga indelningarna nämligen *observation*, *analys* och *beskrivning*. Det här trappsteget kommer jag inte gå in på desto mera eftersom det innefattar den del av arbetet som kommer före analysdelen och handlar om att uppleva fenomenet.

På det andra trappsteget, *ideationen av fenomenet*, går man noggrannare in på det som sker efter att man skapat sig en upplevelse av fenomenet. Här försöker man skaffa sig en bild av fenomenets grundläggande egenskaper eller karaktär. *Generaliseringen av fenomenet* innebär att man försöker hitta ett samband mellan två olika delfenomen för att man sedan ska kunna titta närmare på hur helheten ser ut, denna kallas även för *essensen*. (ibid. 96–104)

Det fjärde trappsteget innehåller någonting som kallas *nyansering av fenomenet*. Det här betyder att man ska försöka se på fenomenet ur flera olika synvinklar. Bjurwill skriver att man aldrig kan se hela fenomenet, utan det finns oftast olika sidor som ”fattas”. *Konstitutionen av fenomenet* innebär att man ger en detaljerad bild av hur fenomenet ser ut och det pågående arbetet. Under den här kategorin diskuteras det konkreta mot det abstrakta, det speciella mot det generella och det diskursiva mot det intuitiva. (ibid. 105–110)

På det nästsista trappsteget talar man om *reduktionen av fenomenet*. Det här steget är det som kännetecknar den fenomenologiska undersökningen och som Husserl själv ansåg mest relevant. Reduktion innebär att man successivt begränsar, reducerar och omprövar fenomenet till en föreställning. Det sista trappsteget, *tolkningen av fenomenet*, innebär att man tolkar det reducerade fenomenet. Den här delen av modellen hör till hermeneutiken och den fenomenologiska delen slutar vid trappsteg sex. Den här delen har skapats för att man ska kunna lyfta fram saker om fenomenet som inte visats tydligt tidigare i analysen. (ibid. 114–121)

Utan att gå in alltför djupt in i fenomenologin tillämpas två steg av sjustegstrappan på min egen analys. Orsaken till detta är att jag vill fokusera på att återge föräldrarnas erfarenheter och förväntningar utan att påverkas av mina egna tankar och upplevelser. Ideationen av fenomenet tillämpas eftersom det insamlade materialet komprimeras och sammanfattas för att göra det bearbetningsbart. Sammanfattningen har som mål att ge möjlighet till att se skillnader och likheter som återfinns i materialet. Det sista steget, tolkning, valdes eftersom jag diskuterar mitt material och jämföra resultaten med tidigare forskning. Trots att det sjunde steget inte finns i Husslers bild av fenomenologin anser jag att den hör till den fenomenologiska studien i det här skedet.

1.4.2 En fallstudie

Det blir allt vanligare att forskningsrapporter grundar sig på fallstudier. En fallstudie görs när man vill fokusera på förekomsten av ett särskilt fenomen med avsikten att tillhandahålla en redogörelse för händelser, förhållanden och erfarenheter samt processer som påträffas i specifika fall. Denscombe (2016: 91) skriver att ”Syftet är att belysa det generella genom att titta på det specifika” och därför passar den här typen av metod bra ihop med småskaliga projekt och riktar sig snarare till kvalitativa forskningar istället för kvantitativa. (ibid. 91)

För att man ska kunna göra en fallstudie är det två kriterier som bör uppfyllas. För att något ska betraktas som lämpligt för den här typen av forskningsmetod bör det finnas en tydlig identitet som tillåter att fenomenet kan studeras isolerat från dess kontext. Likaså bör fallet ha slutpunkt, utsida och distinkta gränser. Det finns en lång rad sociala fenomen som uppfyller dessa kriterier. För en tydligare överblick över vad som går att studera med hjälp av fallstudier, se tabell 3.

Tabell 3. Typer av fall (Denscombe 2016: 92)

Typ	Exempel
Händelse	Strejk, gatuupplopp, ceremoni, musikfestival
Organisation	Kommersiell affärsverksamhet, sjukhus, skola
Politik	Ny hälsointervention, förändringar i pensionssystemet
Plats	Köpcentrum, nattklubb, olycksplats
Process	Intern personalutbildning, rekryteringsprocess

Fallstudier kan alltså användas i en rad olika syften men huvudsakligen för att upptäcka information. Den tillåter forskaren att grundligt undersöka situationen och titta noga på detaljerna. Fallstudien har också använts för att testa olika teorier och gör det möjligt för forskaren att titta på teorin och se på möjligheten för den i verkliga livet. Fallstudier som används på det här sättet kommer antagligen att ”försöka underbygga teorins värde genom att visa hur den fungerar i verkligheten, eller försöka testa hur en viss teori kan tänkas fungera under de särskilda omständigheterna som råder i det specifika fallet”. (Denscombe 2016: 95)

Ett antal problem eller nackdelar med detta tillvägagångssätt har dock noterats. Forskaren måste vara mycket noggrann med att förhindra misstänksamhet som kan påverka trovärdigheten i de generaliseringar som görs. Den tekniska sidan av problemet kan också påverka studien negativt, det kan nämligen vara svårt att definiera fallets gränser på ett entydigt sätt. Forskaren måste också se till att få tillträde till fallstudiens miljöer vilket ibland kan vara besvärligt. Tillträde till dokument, människor och miljöer kan medföra en del etiska problem. (ibid. 104)

2 TVÅSPRÅKIGA UNDERVISNINGSKONTEXTER

I det här kapitlet kommer jag att presentera olika former av tvåspråkig undervisning. Arbetssätten varierar från program till program. I det första avsnittet 2.1 presenteras tvåspråkig undervisning i läroplansdokumenten. I avsnitt 2.2 presenteras modeller för tvåspråkig undervisning som används i Finland; det här avsnittet delas in i 2.2.1 Omfattande verksamhet på två språk och 2.2.2 Mindre omfattande verksamhet på två språk. I avsnitt 2.3 presenteras tidigare forskning inom tvåspråkig undervisning, som i sin tur delas in i avsnitten 2.3.1 Språkinläring i tvåspråkig daghemsnivå och 2.3.2 Föräldrars förväntningar och erfarenheter av tvåspråkig daghemsverksamhet.

2.1 Tvåspråkig undervisning i läroplansdokumenten

Det finns riksomfattande riktlinjer för småbarnspedagogik, förskoleundervisning och grundläggande utbildning. Dessa garanterar att undervisningen som sker på de olika nivåerna bedrivs på samma sätt över hela Finland. *Grunderna för planen för småbarnspedagogik* (VASU 2016) som är utgiven av Utbildningsstyrelsen beskriver den utbildning som bör ske inom småbarnspedagogen, *Grunderna för förskoleundervisningen* (GFL 2014) reglerar förskoleundervisningen och *Grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen* (GLGU 2014) den grundläggande utbildningen. De två sistnämnda är också utgivna av Utbildningsstyrelsen. Dessa styrdokument ska användas och följas, och anordnare ska utarbeta en lokal läroplan utifrån dessa. (Sjöberg, Mård-Miettinen, Peltoniemi & Skinnari 2018: 20–21)

Grunderna för planen för småbarnspedagogik finns till för att de språkliga och kulturella aspekterna ska tas i beaktande för varje enskilt barn som deltar i den småbarnspedagogiska verksamheten. Man ska kunna dra nytta av alla barns kulturer samt se barnens varierande språkliga bakgrund som något positivt som kan användas för att berika gruppen. För att bilda en småbarnspedagogisk helhet är det bra att ta vara på de kulturer och den åskådning barnen har för att bilda en språk- och kulturmedvetenhet. (VASU 2016: 47)

Ett beslut av kommunen eller en privat aktör bör göras för att man ska kunna erbjuda småbarnspedagogik på två språk. Det man strävar efter genom den tvåspråkiga verksamheten är att ta tillvara den period där barnen lär sig språk bäst, dvs. i det här skedet på en daghemsnivå. Detta gör man genom att erbjuda barnen en mångsidigare språkpedagogik än vad man i vanliga fall brukar göra. Som redskap för inläringen tillägnar sig barnen språket på ett aktivt och lekfullt sätt samtidigt som man lägger grunden för ett livslångt språklärande. Enligt VASU 2016 är målet för verksamheten att man i en flerspråkig miljö ska väcka barnens intresse för språk på ett sådant sätt så barnen blir nyfikna och vill experimentera med språken. (VASU 2016: 49)

I Grunderna för planen för småbarnspedagogik står det skrivet att barn kan tillägna sig flera olika språk så att de kan utveckla språken och använda dem på olika sätt i varierande sammanhang. Det man som lärare behöver ta i beaktande är att barnen växer upp i olika språkliga miljöer och att sätten på vilka de använder språken kan variera mellan olika hem. Den språkliga och kulturella mångfalden ska därför synliggöras inom småbarnspedagogiken tillsammans med föräldrarna. Verksamheten ska hjälpa till att förena situationerna för bruket av språk till vardagen, och till dessa situationer hör t.ex. påklädning eller lek. (Raunio & Antila 2018: 44)

2.2. Modeller för tvåspråkig undervisning i Finland

Mård-Miettinen och Palviainen (2015: 219–20) skriver i sin artikel *Familjeperspektiv på tvåspråkig verksamhet på en finsk daghemsavdelning* att man i Finland år 2015 hade ungefär 65 daghem som i någon mån har språköverskridande verksamhet på finska och svenska. Det saknas dock närmare information om exakt hur man arbetar med språken och hur verksamheten ser ut. Det man också vet mycket lite om är hur familjerna ställer sig till en verksamhet som är språköverskridande. (ibid. 219–220)

Småbarnspedagogik på två språk kan delas in i två kategorier: *omfattande* och *mindre omfattande* småbarnspedagogik på två språk. I omfattande småbarnspedagogik på två

språk vill man ge barnen den färdighet som behövs för att de ska hitta rätt i en två- eller flerspråkig miljö. I den mindre omfattade småbarnspedagogik på två språk vill man i stället väcka ett intresse samt skapa positiva attityder gentemot flerspråkighet. (VASU 2016: 49)

Tvåspråkig undervisning kan ordnas på många olika sätt (se tabell 4). García skiljer på tre olika typer av arrangemang, nämligen *strikt särskiljande* av språken, *flexibelt konvergent* och *flexibelt mångfaldigt* arrangemang. Utmärkande för strikt särskiljande av språken är att en viss person (t.ex. en lärare) är bunden till ett visst språk vid en särskild tidpunkt på dagen, vid en fysisk plats eller när ett visst skolämne behandlas. För familjer som talar två språk hemma kan den svenskspråkiga dagvården vara en plats där barnet kan utveckla sin identitet och det svenska språket ytterligare, och för barn som talar majoritetsspråket finns programmet språkbad, i vilket man tillför det svenska språket med hjälp av instrument för inläring av skolämnen (Mård-Miettinen & Palviainen 2014: 322)

I den andra typen av arrangemang (flexibelt konvergent) är ett språk underordnat ett annat, t.ex. ett invandrarspråk som är underordnat ett majoritetsspråk. Tvåspråkig användning i den här metoden är endast ett medel för att eleven i ett senare skede ska uppnå full kompetens i majoritetsspråket. Den sista typen av arrangemang när det gäller anordnande av tvåspråkig undervisning är enligt García flexibelt mångfaldigt arrangemang. Här används tvåspråkiga praktiker i stället som medel för ett mål. Målet för denna metod är att utveckla en dynamisk flerspråkighet och tvärspråklig medvetenhet, men också att lära barn att uppskatta flerspråkigheten i sig. (ibid. 322)

Tabell 4. Garcías tvåspråkiga arrangemang, strategier och undervisningsmodeller (Mård-Miettinen & Palviainen 2014: 323)

Tvåspråkigt arrangemang	Flexibelt konvergent	Strikt särskiljande	Flexibelt mångfaldigt
Tvåspråkiga strategier	<ul style="list-style-type: none"> • Slumpmässig kodväxling 	<ul style="list-style-type: none"> • En tid–ett språk • En pedagog–ett språk • En plats–ett språk • Ett ämne–ett språk 	<ul style="list-style-type: none"> • Ansvarsfull kodväxling • Parallell användning • 'Translanguaging'
Tvåspråkiga undervisningsmodeller	Konvergerande	Språkbadande	Multipla
Teoretiskt ramverk	Subtraktivt	Additivt/Rekursivt	Dynamiskt
Typer	<ul style="list-style-type: none"> • transitionell 	<ul style="list-style-type: none"> • språkbevarande eller språk-revitaliserande • prestige • språkbad 	<ul style="list-style-type: none"> • tvåvägsspråkbad • CLIL (Content and Language Integrated Learning) • multipelt flerspråkig

Lärare kan använda olika strategier när man tillämpar den flexibla tvåspråkiga undervisningen. I den *slumpmässiga kodväxlingen* använder läraren två språk tätt intill varandra. Läraren växlar fram och tillbaka mellan två språk utan någon större planering eller medvetenhet bakom växlingarna. Den *ansvarsfulla kodväxlingen* är motsatsen till slumpmässig kodväxling. Man gör här medvetet ett byte mellan språken för att man kanske vill få barnets uppmärksamhet eller tydliggöra något, använda ett visst språk som stöttning för att främja inläringen av det andra språket. Den sista versionen, dvs. *parallell användning*, förekommer när läraren ger samma information på det ena språket som det andra. Här kan man även tala om en översättningsstrategi. (Mård-Miettinen & Palviainen 2014: 323).

Som lärare inom den tvåspråkiga undervisningen kan man hitta olika sätt att stötta den tvåspråkiga pedagogiken. Användbara redskap för språkinläringen är rutiner; läraren har ett klart och tydligt språkbruk samt använder gester, mimer och bilder. Man upprepar sig, verbaliserar sina handlingar och bygger broar mellan ny kunskap och det som inläraren redan kan. Att stötta barnen genom språkinläringen är mycket viktigt i en sådan typ av verksamhet där barnen inte överhuvudtaget behärskar verksamhetsspråket i början. (Mård-Miettinen & Palviainen 2014: 324)

När man talar om skillnader mellan inlärningshastighet och inlärningsframgång har forskare olika åsikter. En stor majoritet anser att inlärningsåldern är den största påverkande faktorn när det gäller hur framgångsrik inläringen kommer att bli. Ju tidigare inläringen börjar, desto snabbare tillägnar sig en individ andraspråket fullständigt. Som vuxen är det oftast svårare att ta till sig ett nytt språk och man får arbeta hela livet för att nå samma framgång, och oftast lyckas man inte. En del anser också att olika sociolingvistiska och personliga faktorer påverkar inläringen. Till dessa kan man räkna den sociala bakgrunden, undervisningen, kontakten med en infödd talare, den egna motivationen och språkbegåvning. (Abrahamsson 2009: 12)

Inom andraspråksforskning finns det ett flertal olika termer och i vissa sammanhang behöver man skilja på *andraspråk* och *främmande språk*, likaså mellan termerna *formell* och *informell inläring*. När man talar om andraspråksinläring är det en typ av inläring som sker i det land där språket talas och innebär en socialisation i det då nya språket. Termen främmandespråkinläring syftar på när språkinläringen sker utanför språkmiljön, dvs. en miljö som ligger utanför t.ex. skola och högskola. Den formella inläringen sker genom undervisning medan man i den informella inläringen kommer i kontakt med språket i det dagliga livet. (Hammarberg 2013: 28)

Bland lingvister råder det en rätt stor enighet om att personer som är två- eller flerspråkiga har en mycket större utbredning i världen och att vara två- eller flerspråkig är med stor sannolikhet vanligare globalt än att vara enspråkig. Detta beror på den mängdspråksamhällen vi har, de nationella och internationella språkens tilltagande betydelse, den ökade kontakten över språkgränserna och de moderna tekniska medierna

som tillåter oss att lättare bekanta oss med andra språk. Människan är av naturen potentiellt flerspråkig. (Hammarberg 2013: 66)

2.2.1 Omfattande verksamhet på två språk

Till en omfattande småbarnspedagogik på två språk hör den varianten av tvåspråkig undervisning som kallas *språkbad*. Det här är en omfattande förskoleundervisning på två språk och ett sätt för barn att tillägna sig ett eller flera andraspråk. I daghemmet används ett annat språk än det första språket. Undervisningsprogrammet kommer från Kanada och inleds vanligtvis på daghemsnivå. I Finland tillämpas oftast detta program vilket innebär att språkinlärningen inleds redan på daghemsnivå, samt att all verksamhet sker på språkbadsspråket. Verksamheten har även namnet *tidigt fullständigt språkbad* i de inhemska språken i småbarnspedagogiken. Det finns dock fördröjda versioner av programmet där man inleder språkbadet först i den fjärde eller femte årskursen eller i högstadieåldern. (Laurén 1999: 21–23) Undervisningen i språkbad sker till större del på det andra inhemska språket, och barnets modersmål ska endast användas som stöd (Mård-Miettinen & Palviainen 2015: 219).

Den här varianten av undervisning fortsätter tills den grundläggande utbildningen tar slut. Inom den finskspråkiga undervisningen ordnas språkbad på svenska, och inom den svenskspråkiga undervisningen ordnas språkbad på finska. Målet är att uppmuntra barnen samt ge dem färdigheter i det andra inhemska språket så att de har goda förutsättningar till att fortsätta studera på undervisningsspråket. (GFL 2014: 39–42)

Det tidiga fullständiga språkbadet är ett sätt för majoritetsbarn att tillägna sig ett eller flera andra språk i skolan och på daghemmen (Laurén 1999: 21). Därav konstaterades att det tidiga fullständiga språkbadet borde kunna ge majoritetsbarnen samma fördelar som minoritetsbarnen får av den tvåspråkiga miljön (ibid. 79). Forskning visar även att språkbad på daghemsnivå har gett positiva resultat. Barn som har gått tre år på ett svenskt språkbadsdaghem har inga svårigheter att förstå eller delta i kommunikation på

svenska. Man kunde i det här skedet även notera att barnen förstod svenskans struktur och kunde fortsätta på de strukturer som läraren hade använt, även på ett semantiskt och grammatiskt korrekt sätt. (Laurén 1999: 96–97)

Annan omfattande småbarnspedagogik på två språk finns också. Här genomförs verksamheten till viss del (minst 25 %) på något annat språk än det språk som har fastställts i lagen om småbarnspedagogik. Verksamheten ska planeras på ett sådant sätt så att båda språken är närvarande och utvecklas stegvis genom det språkbruk som personalen använder samt de lekar och aktiviteter som barnen deltar i. Målet med verksamheten är att barnen ska kunna övergå till förskoleundervisning och grundläggande utbildning antingen på två språk eller på svenska eller finska. (VASU 2016: 50)

2.2.2 Mindre omfattande verksamhet på två språk

I grunderna för planen för småbarnspedagogik står det skrivet att man kan erbjuda barnen en *språkberikad småbarnspedagogik* eller en *språkboverksamhet*. Med språkberikad verksamhet avses småbarnspedagogik vars verksamhet gällande andraspråksinlärning på ett annat språk än de språk som fastställts i lagen om småbarnspedagogik sker på mindre än 25 %. I den här varianten av språkundervisning har man som mål att stöda den språkutveckling som sker, samt att motivera barnen och ge dem möjlighet att ta del av ett mångsidigare språkval. Ett annat mål med språkberikad småbarnspedagogik är att övergå till språkberikad undervisning eller annan förskoleundervisning eller grundläggande utbildning på två språk eller någon annan variant av språkundervisning som inleds vid ett tidigt skede i barnens liv. (VASU 2016: 50)

Daghemmen i Finland erbjuder också mindre omfattande tvåspråkig verksamhet. En av dessa metoder kallas för språkdusch. Den här varianten av tvåspråkig undervisning är känd för att ett nytt språk presenteras under korta verksamhetsstunder tillsammans med modersmålet för att barnet på ett naturligt, vardagligt och obemärkt sätt ska kunna

bekanta sig med ett nytt språk. Den här varianten av tvåspråkig undervisning skiljer sig en del från det tidiga fullständiga språkbadsbaserade programmet. (Mård-Miettinen & Palviainen 2015: 219)

I Finland kan man även lära sig andra språk än finska och svenska inom dagvården eller i för- och grundskolan, till exempel engelska, tyska, franska eller ryska. Detta görs inom en verksamhet som kallas för CLIL-undervisning (*Content and Language Integrated Learning*). Kännetecknande för denna verksamhet är lärarens språkanvändning – det är vanligt att samma lärare använder både det främmande språket och barnens modersmål i samma barngrupp. (GFL 2014: 12)

I Grunderna för planen för småbarnspedagogik (2016: 48) står även skrivet att de språkliga och kulturella aspekterna för alla barn inom småbarnspedagogiken ska beaktas. Man ska även se enskilda barns kulturella bakgrunder som något positivt som kan berika resten av gruppen. När en språk- och kulturmedveten småbarnspedagogik kan bilda en helhet av olika språk, kulturer och åskådningar så knyts allt samman. Lagen om småbarnspedagogik säger att kommunen har en skyldighet att ordna småbarnspedagogik på barnets modersmål (svenska, finska eller samiska). Även andra språk kan användas inom pedagogiken men man bör då vara medveten om målen i Grunderna för planen för småbarnspedagogiken och se till så att dessa inte riskerar att påverkas på ett negativt sätt. (ibid.)

Jag anser att språkdusch som modell är den som kommer närmast projektet Språkvänner, eftersom projektet inte fullföljer språkbadets ”krav”. Man presenterar det andra inhemska språket på ett lätt och enkelt sätt för barnen med hjälp av t.ex. bilder och visor. Man håller inte heller undervisningen på det andra inhemska språket utan man fokuserar på att endast bekanta sig med det nya språket på ett ledigt sätt genom att väcka intresse för ett nytt språk. Enligt Nikula och Marsh (1997: 25) definieras språkdusch som en informell undervisning där man inte använder materiella saker såsom pennor och böcker utan man utsätter barnen för språkligt inflöde och de förväntas sedan börja använda målspråket som kommunikationsmedel.

Utbildningsstyrelsen (2016) definierar språkdusch som en undervisning där eleverna bekantar sig med ett språk, och den kan omfatta grunderna i ett eller flera språk. Det är även av vikt att barnen ska ges möjlighet att stifta bekantskap med språk som förekommer i skolan eller den närmsta omgivningen, samt med världsspråk. Målet med undervisningen är att ge barnen en uppfattning om den språkliga mångfalden i världen samt att väcka ett intresse för nya språk. Metoden språkdusch kan ordnas på ett flertal olika sätt, som en del av skoldagen eller i någon typ av klubbverksamhet. Verksamheten kan också ordnas från några timmar upp till exempelvis ett år. (ibid.)

År 2009 startades även en typ av språkduschverksamhet av Utbildningsstyrelsen i form av ett språkprojekt som kallades *Språktivoliprojektet*. Projektet beskrevs som ”utvecklande av undervisningen i främmande språk inom den grundläggande utbildningen”. I Språktivoliprojektet deltog sammanlagt 88 kommuner och 14 privata anordnare för den grundläggande utbildningen. Målet med projektet var ”att erbjuda ännu flera elever än i dag en realistisk möjlighet att förutom engelska också studera andra främmande språk, i mån av möjlighet redan i de lägre årskurserna i den grundläggande utbildningen.” (Utbildningsstyrelsen 2011). Det här projektet bidrog till att försöka göra språkundervisningen allt mer kommunikativ samt göra språkvalen mångsidigare inom olika regionala områden. På lång sikt ville man se en positiv förändring så att språkprogrammen kunde planeras som en del av de regionala strategierna och med beaktande av regionala språkkunskapsbehov. (Utbildningsstyrelsen 2009)

2.3 Tidigare forskning i tvåspråkig undervisning

Ett vanligt antagande är att barn är mera effektiva andraspråksinlärare än vuxna. Det här antagandet fick sin grund i Bonfields och Roberts (1959) arbete som gick noggrant in på den biologiska och neurologiska delen av barns fördelar vid språkinläring. Det händer ibland att personer som påbörjat sin språkinläring av ett andraspråk i vuxen ålder uppnått en sådan behärskningsnivå som är jämförbar med dem hos personer som är infödda talare. Jämför man detta med personer som påbörjat sin inläring i en mycket

tidig ålder är det lätt att man beaktar minsta lilla avvikelse från infödd behärskning. Det här orsakas av att vi har mycket lägre förväntningar på vuxna andraspråksinlärare än de förväntningar vi har på barn. (Abrahamsson & Hyltenstam 2013: 221)

Penfield och Roberts (1959) hävdade att inläringen styrs av en så kallad biologisk klocka samt att barnet har en speciell kapacitet för språkinläring. Detta skulle innebära att förmågan till ”direkt inläring”, som enbart uppstår utifrån språkligt inflöde, avtar när barnet når nioårsåldern. De lägre slutnivåerna vid andraspråksinläring kan förklaras med att ju äldre barnet blir, desto mer analytiska blir deras sätt att ta till sig information vilket bidrar till en mer ”indirekt” inläring via modersmålet. (ibid.)

Andraspråksinläring är relativt ny som forskningsgren. Forskningsområdet bidrar till nödvändig kunskap för språkutbildningen samt bidrar till vår förståelse av språkets natur och människan som språkvarelse. Den egentliga forskningen inom ämnet fick sin start kring år 1970, eftersom man då började forska i inlärarspråket och hur dess uppbyggnad, variation och utveckling ter sig. En stor del av materialet och debatten om andraspråksforskning finns i huvudsak på engelska och man brukar benämna det *second language acquisition* (SLA). (Hammarberg 2013: 27)

En annan undersökning visar att förhållandet mellan föräldrarnas attityder och inblandning i inläringen är knutna till hur barnen senare presterar och vilka beteenden som framkommer inom ett specifikt ämne. Den här specifika studien fokuserade på skolämnen som matematik och naturvetenskapliga ämnen där föräldrarna rapporterades vara mer benägna att köpa saker relaterade till matematik- och naturvetenskapliga ämnen till sina söner men inte till sina döttrar. Därav förmedlade föräldrarna sin attityd till barnen: pojkar är mera benägna att lyckas inom matematik och naturvetenskapliga ämnen. (Baig 2011: 25)

När man blandar in flera språk händer det lätt att man börjar använda dem växelvis. Det här kallas för *språkväxling* eller *kodväxling*. Man språkväxlar av olika anledningar och en anledning kan vara att man vill synliggöra att man känner samhörighet till mottagaren. Specifika ord och uttryck från vissa ”trendiga” språk kan även ha en

inverkan, samt att man saknar goda översättningar och väljer att istället språkväxla. (Utbildningsstyrelsen 2010) En andraspråksinlärares språk kan innehålla element från hans förstaspråk eller från ett annat språk som inlärares behärskar bättre än målspråket. Inlärares kan producera mer eller mindre omfattande delar av ett yttrande på ett annat språk än målspråket. Man kan även tala om att kodväxling i tal har en utlösningseffekt, dvs. kodväxlingen används som stilistisk kontekstualiseringsmarkör för att signalera en viss effekt eller för att inkludera eller utesluta någon ur ett samtal, eller för att de egna språkkunskaperna är begränsade. (Mård 2002: 65)

François Grosjeans (1982: 145) definition på kodväxling lyder så här: "the alternate use of two or more languages in the same utterance or conversation", vilket på svenska betyder den alternativa användningen av två eller flera språk i samma yttrande eller konversation. Grosjean (1982: 146) menar att språkväxling kan vara ett enstaka ord eller längre fraser, man språkväxlar alltså också genom att byta språk under flera meningar.

Sjöberg, Mård-Miettinen, Peltoniemi & Skinnaris forskning (2018: 26) om språkbad i Finlands kommuner 2017 visar hur det i dag ser ut med språkbadet i Finland. Med hjälp av enkäter och kommuners webbplatser kunde man konstatera att språkbad på inhemska språk och/eller annan omfattande samt mindre omfattande småbarnspedagogik och undervisning på två språk sker i totalt 56 kommuner. Tabell 5 visar antalet kommuner som erbjuder verksamhet på två språk.

Tabell 5. Antal kommuner i Finland som tillhandahåller verksamhet på två språk (Sjöberg, Mård-Miettinen, Peltoniemi & Skinnari 2018: 26)

Småbarnspedagogik/undervisning på två språk	Antal kommuner	Andel av alla Finlands kommuner
Endast språkbud på inhemska språk	11	3,5 %
Endast annan omfattande	7	2,3 %
Endast mindre omfattande	23	7,4 %
Språkbud på inhemska språk och annan omfattande	2	0,6 %
Språkbud på inhemska språk och mindre omfattande	5	1,6 %
Annan omfattande och mindre omfattande	3	1,0 %
Språkbud på inhemska språk, annan omfattande och mindre omfattande	5	1,6 %
Ingen tvåspråkig verksamhet	255	82,0 %
<i>Totalt</i>	311	100,0 %

Totalt fem kommuner tillhandahåller alla tre former av småbarnspedagogik på två språk, tio kommuner erbjuder två former och 41 kommuner erbjuder endast en form. Språkbud på inhemska språk ordnas i dessa kommuner på svenska, finska och samiska. Annan omfattande och mindre omfattande verksamhet på två språk ordnas på engelska, svenska, tyska, franska, finska, samiska och spanska. (Sjöberg m.fl. 2018: 26)

Geografiskt sett visar utredningen att småbarnspedagogik, förskoleundervisning och grundläggande utbildning på två språk ordnas i princip över hela Finland. Det finns två eller tre former av småbarnspedagogik och/eller undervisning på två språk främst i

större tvåspråkiga städer vid syd- och västkusten. De mindre kommunerna som erbjuder endast en form finns överallt i Finland.

Språkbud i de inhemska språken, annan omfattande och mindre omfattande verksamhet på två språk erbjuds av 21 tvåspråkiga kommuner samt 35 enspråkiga kommuner. Procentuellt sett visade det sig att tvåspråkiga kommuner har mycket mera småbarnspedagogik och undervisning på två språk än enspråkiga kommuner (Sjöberg m. fl. 2018: 27). En större andel tvåspråkiga kommuner med finska som majoritetsspråk erbjuder verksamhet på två språk. Fem tvåspråkiga kommuner med svenska som majoritetsspråk erbjuder språkbud i de inhemska språken eller annan omfattande eller mindre omfattande verksamhet på två språk. Enspråkigt svenska kommuner (Åland) erbjuder ingen verksamhet på två språk, men man kunde ändå inte utesluta att dessa kommuner inte har någon verksamhet på två språk p.g.a. den låga svarsfrekvensen från dem. (ibid. 28)

2.3.1 Språkinläring i tvåspråkig daghemsverksamhet

Det har gjorts en studie om den första tiden i en språkbudsgrupp för femåringar i Vasa för att se hur läraren planerar arbetet med barnen samt hur kommunikationen fungerar. Språkinläring i ett språkbudsdaghem genomförs normalt av en lärare med hjälppersonal som använder endast svenska med barnen. En grupp innefattar oftast en barnträdgårdslärare, en barnskötare och en praktikant som har hand om barnen. Köks- och städpersonal är normalt finskspråkiga, likaså daghemmets övriga grupper. (Laurén 1999: 94)

När barnen först börjar på daghemmet är det lärarens mål att under en två månader lång inskolningsperiod lära barnen de rutiner som daghemmet har. Det är även av vikt att barnen lär sig att förstå den svenska som hör samman med dessa rutiner. För barnet är rutinerna viktiga för språkinläringen eftersom förståelsen för det svenska språket inte är så bra i det här skedet. Det är bra om den ena dagen är den andra lik så att barnen har

stöd av sin erfarenhet. Det sociala sammanhanget är även det viktigt och barnen gynnas av att lära känna varandra och personalen. (Laurén 1999: 95)

Under språkbadets första år är målet för inläringen att barnen ska förstå det vardagsspråk som används i daghemmet och att barnen ska våga använda det. Läraren anser att hen inte ska utgå från språket utan från själva aktiviteten. För det andra året av språkbadet önskar läraren att barnen ska ha börjat producera tal på svenska, och daghemmet ger då barnen möjligheten att använda det svenska språket aktivt men tvingar dem inte till det. (ibid. 95)

Barnen som deltar i språkbad tillägnar sig språket i samband med daghemmets *primärfunktioner* och *sekundärfunktioner*. Ett daghems primärfunktioner är hemlika och innefattar måltider, påklädning i tamburen, hygien, städning och utevistelse. Under en måltid kan språkbadsbarnen sitta i mindre grupper och ta åt sig av maten som är placerad vid det egna bordet eller så är det lärarens uppgift att dela ut mat tillsammans med barnen. I det här skedet ska barnen lära sig både bordsskick och ett andraspråk under en och samma situation. Oftast finns det även två barn som fungerar som mathjälpare, som tillsammans med en lärare hjälper till att duka borden och kanske berättar för resten av barnen vad det är för mat. (Mård 2002: 21)

De aktiviteter som sker i samband med hygien och i tamburen förekommer oftast flera gånger om dagen. Man talar om hygien när barnen tvättar sina händer, besöker toaletten, borstar tänderna eller sköljer munnen efter maten. I tamburen klär barnen på och av sig ytterkläder och här är oftast en eller flera lärare närvarande för att hjälpa barnen. Städning förekommer minst ett par gånger under dagen och i de flesta språkbadsdagem städar barnen och lärarna tillsammans undan t.ex. leksaker både inomhus och utomhus. Barnen är i början av dagen ute på gården, och det är även så man avslutar dagen. Utevistelse består för det mesta av fri lek men kan även innehålla lärarledda lekar. (ibid. 22)

De sekundärfunktioner som förekommer i daghemmen är både hemlika och skollika. Till dem räknar man fri och styrd lek samt verksamhet som sker inomhus, samlingar

och sagostunder. Den fria leken fungerar på lite olika sätt i olika språkbadsdaghem. En del av daghemmen har valt att göra olika lekstationer för den fria leken så att den ska bli mera systematisk och öka barnens medvetenhet om olika aktiviteter man kan sysselsätta sig med på daghemmet. En del av dessa stationer hör ihop med det aktuella temat som gruppen håller på med och en del av stationerna kan vara mera allmänna. Man kan även ha en språkutvecklande uppgift. (Mård 2002: 22)

Den styrda leken eller verksamhet som sker inomhus sker ofta i mindre grupper och har anknytningar till det tema som är aktuellt. Tema- eller helhetsundervisning hjälper barnen att tillägna sig det nya språket, eftersom de engagerar sig längre med samma tematiska innehåll och arbetar med en bestämd terminologi. Under den styrda leken kan arbetsformen variera mellan lärarledda smågruppsarbeten eller lärarledda eller självständiga arbeten vid olika temastationer. (ibid. 23)

Samlingen som också är en sekundärfunktion har två uppgifter i språkbadet: den är både informationsgivande och ger en social sammanhållning. Med informationsgivande menas att man under samlingen går igenom de rutiner som är närvarande, såsom datum, väder, närvarande och frånvarande barn i gruppen samt dagens program. Den sociala biten av samlingen innebär att barnen lär sig lyssna på andra, diskutera med varandra, vänta på sin egen tur och uppträda i grupp. (ibid. 23)

Forskning gjord av Helena Antola (2007: 93) visar att språkbadseleverna lär sig mycket svenska under de år som de går i programmet oberoende av vilka orsaker föräldrarna haft för att välja just språkbad för sina barn. Forskningen visar också att barnen själva är nöjda med de kunskaper som de fått i det andra inhemska språket, men de har inte för avsikt att på något sätt jämföra sina färdigheter med jämnåriga barn som har svenska som modersmål. Eleven identifierar sig fortsatt som finskspråkig men med bättre språkfärdigheter i svenska. (ibid. 93)

En annan studie av Karita Mård (2002: 225) visar också att barn tillägnar sig språk på olika sätt, och samma sak gäller för användningen av språk. Forskningsresultaten visar tydliga skillnader mellan barns andraspråkstillägnande gällande barn med olika sociala

stilar, vilket återspeglar barnens individuella sätt att tillägna sig den kunskap som erbjuds i språkbadsverksamheten. Detta stöder vikten av att ha en verksamhet som tar hänsyn till barn som individer så man kan undvika onödiga skillnader. Ett barn som är talfört och socialt och har höga kommunikativa intentioner kan tillägna sig ett nytt språk på ett effektivt sätt, även vid mindre strukturerade daghemsaktiviteter. (Mård 2002: 225)

2.3.2 Föräldrars förväntningar på och erfarenheter av tvåspråkig daghemsverksamhet

Kopplingen mellan föräldrars engagemang och barnens skolframgångar har i allmänhet undersökts väl. Man har noterat att det framkommer positiva effekter på de områden där föräldrarna medverkar på något sätt. Man betonar även vikten av att aktivt involvera föräldrarna i sina barns lärande. Föräldrars delaktighet har även varit föremål för forskning angående minoritetsspråkiga barns skolframgång. (Hickey 1999: 94–113)

I Tina Hickeys (1999: 94–113) forskning undersöktes vikten av föräldrahjälp i tidigt fullständigt språkbud i samband med en studie av irländska språkbudsskolor. Föräldrars skäl till att välja denna typ av förskola analyserades, likaså deras egna erfarenheter samt barnens erfarenheter av programmet. Analyser gjorda på barnens testresultat visar även att föräldrarnas förmåga i målspråket har ett stort inflytande på deras barns språkresultat. Slutligen undersökte Hickey föräldrarnas krav på programmet och hur man skulle göra för att få föräldrarna att öka sitt aktiva stöd för barnens språkinläring. Resultaten visar att det finns behov av att involvera föräldrarna mera i arbetet för att maximera effektiviteten av tidigt fullständigt språkbud. (ibid. 94–113)

Föräldrarna tillfrågades vilka aktiviteter som de använde i hemmet som med mest sannolikhet skulle få barnen att använda målspråket. Föräldrarna bedömde språkanvändningen som *regelbunden* eller *tillfällig* i hemmet. Figur 1 nedan visar hur barnen använt målspråket i hemmet. (ibid. 94–113)

- mealtimes (67% regular or occasional use overall);
- washing/dressing the child (61% regular or occasional use overall);
- journeys (56% regular or occasional use overall);
- reading stories (52% regular or occasional use overall);
- doing housework and gardening (51% regular or occasional use overall)
- helping older children with homework (46% regular or occasional use overall).

Figur 1. Aktiviteter som föräldrar bedömde uppnådde målspråksanvändningen (ibid. 94–113)

Figur 1 visar föräldrarnas erfarenheter av hur tidigt fullständigt språkbud har synts i hemmet. Hela 67 % av föräldrarna ansåg att måltiderna var de tillfällen där barnen använde målspråket mest. Vid bad och påklädning var svarsfrekvensen 61 %, vid resor 56 %, vid läsning för barnet 52 %. Att göra hushålls- och trädgårdsarbete framkallade i någon mån användning av målspråket, svarade 51 % av föräldrarna, medan 46 % uppgav att läxhjälp för äldre barn gav upphov till regelbunden eller tillfällig användning av målspråket. (ibid.)

I Mari Bergroths (2007: 13) rapport *Kielikylpyperheet valokeilassa* ombads föräldrarna att beskriva vilka sorts färdigheter i språkbudsspråket svenska de förväntade sig att barnen skulle nå efter språkbudsundervisning i daghem och grundskola. Svaren bestod av förväntningar på både produktiva och receptiva färdigheter. Föräldrarnas svar varierade från några ord till längre beskrivningar om deras egna förväntningar. (ibid. 13) Baserat på de svar som Bergroth fick så hade inte föräldrarna några definierade förväntningar på barnens språkkunskaper i svenska efter daghemmet. De flesta av dem nöjde bara sig med att kopiera eller understryka de svarsalternativ som givits i enkäten och undvek att ge en mer detaljerad beskrivning av sina förväntningar. De föräldrar som har valt att vara mera detaljerade med förväntningarna på barnens språkinlärning hoppades att barnen bättre ska kunna förstå det vardagsspråk som används på daghemmet på en tillfredsställande nivå eller på en bra nivå. Föräldrarna ansåg det vara viktigt att barnet förstår svenska till den grad att hen med säkerhet kan fortsätta språkbudet i grundskolan. Överlag var föräldrarnas förväntningar om språket efter daghemmet olika. En del av föräldrarna hoppades att barnen lär sig att förstå några ord

och fraser medan andra hoppades att barnen förstår språket mycket bra eller till och med har chansen att uppnå sammaspråkliga nivå på svenskan som på det egna modersmålet. (Bergroth 2007: 14)

De förväntningar som föräldrarna hade angående språkproduktion efter daghemmet är liknande som de förväntningar som fanns gentemot förståelse av språket. Föräldrarna hoppades att barnet skulle tala lite svenska, de ville även att barnet skulle klara av vardagliga situationer och våga använda den svenska som de lärt sig trots att deras språkkunskaper ännu inte har utvecklats till fullo. En del av föräldrarna betonade att de ville att deras barn ska kunna svara på svenska om de blir tillfrågade något på svenska. En del ansåg också att det är av vikt barnet kan fortsätta språkbudet i grundskolan. Föräldrarnas förväntningar låg alltså på olika nivåer: en del ansåg att barnen endast behöver kunna producera några ord för att bilda meningar och andra ansåg att en god förmåga att tala är av vikt. (ibid. 14)

Fatima Baig (2011) har även undersökt föräldrars förväntningar på barnens språkbadsundervisning på tyska. Några av frågorna som ställdes till föräldrarna vid två olika skolor var ”Använd tre ord för att beskriva ditt barns skolupplevelse”, ”Vilka är dina förväntningar på skolan och programmet?” och ”Vad skulle du berätta för en intresserad förälder om den här skolan?”. Vid Thomas Mann German School (TMGS) ville föräldrarna beskriva språkbudet med dessa tre ord: *kul*, *berikande* och *exponering*. Alla föräldrarna betonade det faktum att under de senaste sju månaderna sedan skolan öppnades hade barnen lärt sig mycket samt utvecklats. En av föräldrarna svarade att TMGS hade haft ett mycket positivt inflytande på barnet och erkände att barnet hade lärt sig mycket mer än vad föräldern hade förväntat sig. (Baig 2011: 65–66)

Föräldrarna på TMGS tycktes även ha mycket enkla förväntningar på språkbadsprogrammet, vilket enligt Baig kunde bero på att föräldrarnas barn endast gick i förskolan. I huvudsak ville de se till att deras barn hade en positiv förstaupplevelse av skolan och att barnen kunde vara lyckliga och ha kul, samt fortsätta lära sig saker. Utöver de pedagogiska förväntningarna talade vissa deltagare specifikt om att skolan

var nödvändig för att man skulle kunna tillhandahålla en säker miljö för sitt barn och att allt var i gott skick.(Baig 2011: 67)

Samma frågor ställdes till föräldrarna på en annan skola, Schiller International Charter School (SICS) och på samma sätt som föräldrarna på TMGS skulle de beskriva sina barns skolupplevelser med tre ord. De ord som föräldrarna var ense om var: *utmanande*, *spännande/glädjande* och *social/inspirerande*. Föräldrarna valde även här positiva ord för att beskriva språkbudet och förklarade att ordet utmanande inte behöver ha en negativ klang. Det som föräldrarna ansåg vara utmanande var den övergång som deras barn hade gått igenom under året. För många innebar det att de skulle börja någonting som var helt nytt för barnen, några kom även från halvtidsprogram till SICS som är ett heltidsprogram. (ibid. 70)

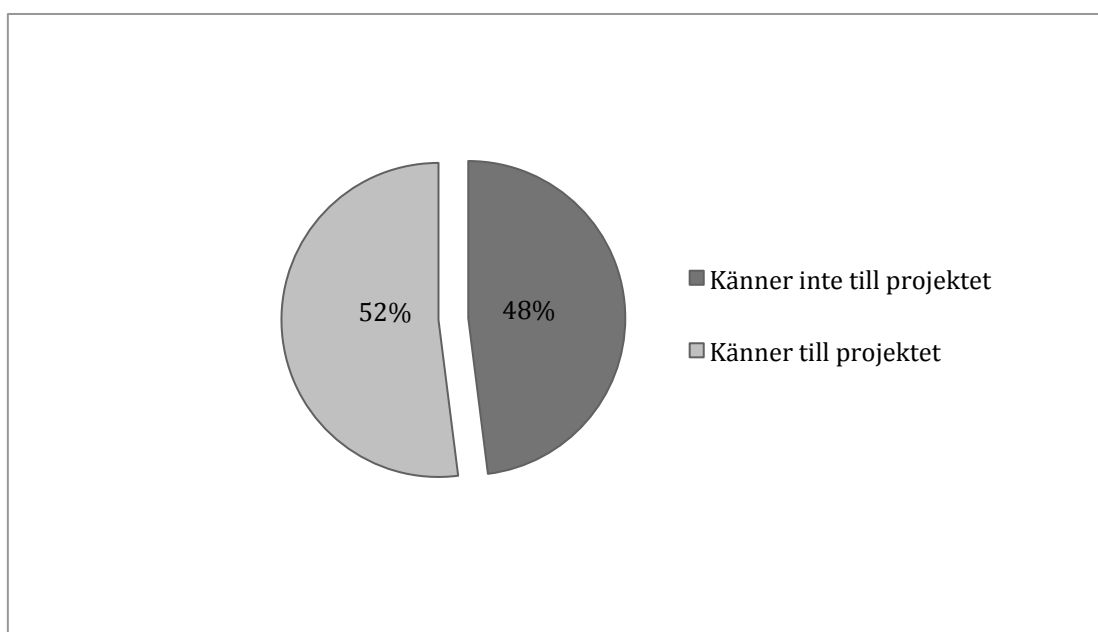
De föräldrar som Baig (2011:71) talade med på SICS var väldigt noggranna med att deras barn skulle lära sig och göra framsteg, och att barnen skulle delta i en skola som är lika bra som vilken annan offentlig skola som helst att ge grundutbildning i alla ämnen och där eleverna ligger på en grundnivå när det kommer till läsning, matematik och engelska. Föräldrarna förväntade sig att deras barns skola skulle vara engagerade i att lära ut standarderna på ett intressant sätt. De flesta föräldrar ville även ha en skola som hade mer att erbjuda och där deras barn blir välutbildade och intresserade av att lära sig. Enligt föräldrarna borde språkbudet göra det möjligt för barnen att lära sig på ett alternativt sätt och erbjuda barnen att ta ansvar över sin egen utbildning. (ibid. 71)

3 FÖRÄLDRAPERSPEKTIV PÅ PROJEKTET SPRÅKVÄNNER

I det här kapitlet presenteras först föräldrarnas kännedom om projektet Språkvänner i avsnitt 3.1, och i avsnitt 3.2 diskuteras familjens språksituation. Vidare i avsnitt 3.3 diskuteras de förväntningar som föräldrarna har haft på projektet och i avsnitt 3.4 presenteras effekterna av projektet.

3.1 Kännedom om projektet Språkvänner

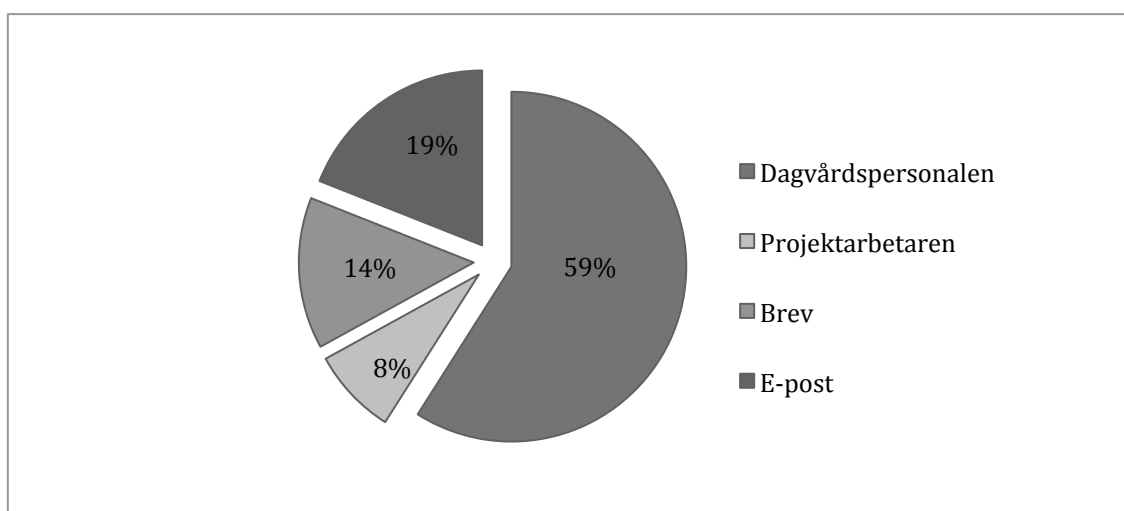
Föräldraenkäten besvarades av totalt 115 föräldrar. Det visade sig att några föräldrar hade lämnat in flera än ett svar eftersom den elektroniska enkäten tillät ett sådant förfarande. Innan jag inledde analysen har jag uteslutit de svar som samma förälder lämnat in flera gånger. Av de 115 svarande föräldrarna angav 60 att de känner till projektet medan 55 har svarat att de inte känner till projektet (se figur 2).

Figur 2. Föräldrarnas kännedom om projektet Språkvänner

Man kan konstatera av figur 2 att av de som svarat på enkäten känner ungefär hälften till projektet och ungefär hälften gör inte det. I min avhandling har jag fokuserat på de svar där familjen uppgett att de känner till projektet.

Till de 52 % som känner till projektet Språkvänner ställdes en del följdfrågor för att få en bättre bild av hur projektet fungerat i praktiken. Föräldrarna tillfrågades bland annat om informationen de fått om projektet, och intresset låg främst på i vilken form informationen nått ut till föräldrarna. I denna fråga kunde föräldrarna välja mellan flera alternativa informationskällor (se figur 3).

Figur 3. Informationskällorna för projektet Språkvänner

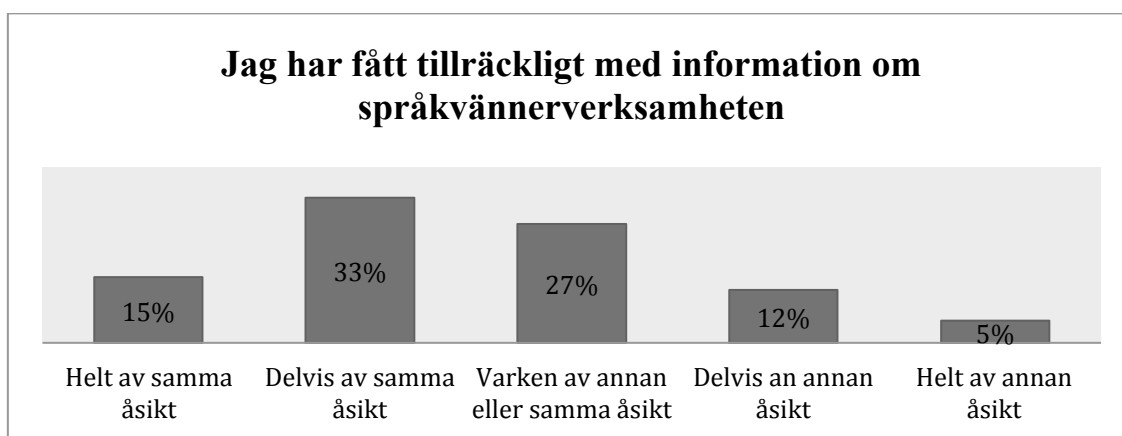
Som figur 3 visar hade de flesta föräldrarna fått information av dagvårdspersonalen (59 %). Detta tyder på att de daghem som informerat om projektet till dagvårdspersonalen har fört informationen vidare till föräldrarna. Vidare hade föräldrarna fått information via e-post (19 %) och brev (14 %). Det kommer dock inte fram vem som sänt e-posten och breven till föräldrarna, men man kan anta att denna information kommit via dagvårdspersonalen eller daghemmets föreståndare.

I de skriftliga berättelserna kommenterade föräldrarna hur väl de informerats om projektet Språkvänner (se exempel 1).

- (1) Kovin tarkkaan emme tiedä, kuinka konkreettisesti päivähoitossa tai kuinka usein ruotsia käytetään ja miten. Ensimmäisen tiedotteen jälkeen ei ole tainnut tulla infoa kotiin. Olisikin kiva tietää, mitä lapset ovat opetelleet milloinkin, vaikkapa kuukausitiedotteen yhteydessä.

Föräldern i exempel 1 förklarar att familjen inte har fått veta hur projektet förverkligas efter det första informationsbrevet. Familjen har sålunda inte fått specifik information angående hur ofta svenska används på daghemmet eller hur man använder språket. Föräldern i exempel 1 skulle gärna vilja få mera information om vad barnet lärt sig till exempel i samband med infobrevet som skickas ut till föräldrarna en gång i månaden. Enligt Raunio och Antila (2018: 45) visade det sig att allt material inte hade nått ut till alla föräldrar, en del av personalen tog ivrigt emot de nya språkbitarna och satte upp dem på väggen medan andra i personalen ansåg det inte tjänade gruppen i vilka det kunde finnas upp till sex olika hemspråk.

Vidare tillfrågades föräldrarna om de fått tillräckligt med information om projektet Språkvänner. Den här frågan ställdes genom påståendet ”Jag har fått tillräckligt med information om språkvännerverksamheten” och föräldrarna kunde svara genom att välja det alternativ som passade deras åsikter bäst (se figur 4).

Figur 4. Föräldrarnas åsikter angående tillräcklig och otillräcklig information

Figur 4 visar till viss del att några föräldrar inte mottagit tillräckligt med information om projektet medan andra anser att informationen varit tillräcklig. Helt av samma åsikt

är 15 % av föräldrarna och 33 % är delvis av samma åsikt, vilket innebär att ungefär hälften av föräldrarna ansett sig få tillräckligt med information om projektet. Hela 27 % hade inte någon åsikt om informationens tillräcklighet och 8 % valde att inte svara på frågan. En liten del av föräldrarna ansåg att de inte fått tillräckligt med information: 12 % var delvis av annan åsikt och 5 % ansåg sig inte ha fått tillräckligt med information (se exempel 1 ovan).

3.2 Familjernas språksituation

Det var också av intresse att ta reda på familjernas språksituation, dvs. vilka språk man talar hemma hos barn som deltar i projektet Språkvänner. Den här frågan var en öppen fråga, vilket gjorde det möjligt att inkludera språk utöver de två inhemska. Jag förväntade mig att finskan skulle vara det dominerande språket hos familjerna vilket också var fallet: i de familjer som deltar i projektet Språkvänner talar man främst finska (se tabell 6).

Tabell 6. Hemspråket hos barn som deltar i projektet Språkvänner

	Finska	Svenska	Svenska och finska	Finska och engelska	Svenska, engelska och polska
Projekttagare	48	1	8	2	1

Tabell 6 visar vidare att en familj av de som deltar i projektet talar endast svenska hemma, i stället är det lite vanligare att det förekommer både svenska och finska i familjen. En familj är flerspråkig och talar svenska, engelska och polska.

Föräldrarna gavs också möjligheten att ange i vilka situationer barnen kommit i kontakt med det andra inhemska språket före projektet Språkvänner. I Vasa finns det en välfungerande tvåspråkig miljö. Detta betyder i sin tur betyder att den mindre språkgruppens barn lär sig det andra språket mycket bättre än den större språkgruppen (Laurén 1994: 21). Detta sker även tidigt och oberoende av undervisningen. När

föräldrarna frågades om barnens tidigare erfarenheter av andra språk visade det sig att erfarenheterna var mycket olika för olika barn. Totalt 52 % av familjerna svarade att barnet varit i kontakt med det andra inhemska språket före projektet Språkvänner, medan 45 % svarade att barnet inte haft någon kontakt med det andra inhemska språket före projektet.

I Mårds (1994: 75) undersökning tillfrågades föräldrar till språkbadsbarn om de kunde utvärdera sitt barns aktiva och passiva förmåga att använda språkbadsspråket innan barnen började i programmet. Merparten av föräldrarna kommenterade att deras barn oftast inte förstod eller kunde säga mer än ett enda ord på språkbadsspråket före programmet. Några barn i varje grupp angavs förstå några få meningar på språkbadsspråket, men bara ett barn från den undersökta gruppen angavs veta hur man själv skulle producera en sådan mening. (ibid. 75) Mårds resultat i språkbadsverksamheten i jämförelse med resultaten i Språkvänner visar att föräldrarna till viss del hade samma förutsättningar före den tvåspråkiga pedagogiken. I min undersökning tillfrågades dock aldrig föräldrarna vilka kunskaper i det andra språket barnet hade före verksamheten utan i stället tillfrågades de om barnen varit i kontakt med det andra språket före verksamheten. Flertalet av barnen hade varit i kontakt med det andra inhemska språket före den tvåspråkiga pedagogiken (se exempel 2–5).

Vidare angav mera än hälften (52,6 %) av föräldrarna i Mårds (1994: 75) undersökning att de barn som gick i kommunala förskolor inte förstod språkbadsspråket överhuvudtaget och detsamma kunde sägas om de privata daghemmen – cirka två tredjedelar (73,9 %) förstod inte heller språkbadsspråket. De allra svagaste passiva färdigheterna hos de kommunala språkbadsgrupperna fanns enligt föräldrarna bland barn i Helsingforsgruppen. I Vasa angav hälften av föräldrarna att deras barn förstod några svenska ord (50,0 %), vilket är ganska naturligt eftersom man i Vasa och andra av Österbottens språkbadsorter med stor sannolikhet hör mera av språkbadsspråket än man gör i Helsingfors. (Mård 1994: 75) Detta nämndes även av föräldrarna från Språkvänner (se exempel 2).

Föräldrarna i min undersökning hade möjlighet att utveckla sina svar ifall barnet redan hade varit i kontakt med det andra inhemska språket före Språkvänner. Exempler 2-5 illustrerar hur kontakten hade varit:

- (2) Ystävät, kuulee Vaasassa liikkuesssa
- (3) Naapurin lapset ovat suomenruotsalaisia ja osa sukulaisista
- (4) Dagis och bekanta
- (5) Vähän kuullut kieltä kaksikielisten kavereiden seurassa

Exemplen 2–5 visar att barnen har haft någon form av aktiv kontakt med det andra inhemska språket genom vänner eller hört språket bland folk i Vasa, genom grannar och släktingar samt genom daghem. I Mårds (1994: 74) undersökning fick föräldrarna chansen att själva berätta om sina barns språkliga bakgrund. De blev ombudade att vidare utvärdera barnens aktiva och passiva kontakt med språkbadspråket. Frågorna som rörde den aktiva kontakten med språket handlade om släktingar, lekkamrater, dagvårdare samt tvåspråkiga klubbar, organisationer eller föreningar. Resultaten från den här undersökningen visar att de flesta barn (över 80 %) inte hade någon aktiv kontakt med språket innan barnen började i språkbadsprogrammet. Den största kategorin var barn som talade med andra barn (15,7 %) och några av barnen (7,5 %) hade varit inblandade i tvåspråkiga klubbar, organisationer eller föreningar. (ibid. 74)

Mård (1994: 74) frågade även föräldrarna om den passiva språkkontakten, dvs. barnens intresse för tv-program som utspelas med någon typ av språkstil. Dessa resultat visade att mindre än en tredjedel av barnen (28,9 %) hade sett program på det andra språket en gång i veckan eller oftare innan språkbadet inleddes. Å andra sidan hade nästan lika många barn sällan gjort detta (26,7 %) och många hade aldrig tittat på tv-program på språkbadspråket. (ibid.) I jämförelse med mina resultat kan jag konstatera att de aktiva språkkontakterna i Mårds (1994: 74) forskning går att jämföra med de aktiva språkkontakter som barnen i min avhandling har varit i kontakt med. Barnen har sett samma typer av kontakter både inom dagvården och med vännerna. Däremot skiljer sig den passiva språkkontakten en aning mot de resultat jag fått. Föräldrar har inte alls uppgett att barnen tidigare frekvent tittat på tv-program på språkbadspråket.

Svarsfrekvensen i enkätfrågorna skiljer sig inte från varandra på ett märkbart sätt, dock har merparten av föräldrarna svarat att barnen har varit i kontakt med svenskan i något skede, främst i vardagliga situationer tillsammans med släkt eller vänner. I Grunderna för planen för småbarnspedagogik (VASU 2016: 38–39) står det skrivet att barn med hjälp av lekar har möjlighet att förena centrala element som främjar lärandet: entusiasm, att göra saker tillsammans och att utmana sig själv och andra till att utnyttja och förbättra färdigheterna man tillhandahållit. Det är även kommunikationen som sker barnen emellan (likaså med personalen) som lägger en grund för barnens tanke- och språkutveckling. (ibid. 38–39)

3.3 Förväntningarna på projektet Språkvänner

De flesta av föräldrarna har inte haft några särskilda förväntningar på projektet Språkvänner men de har ändå uttryckt sig positivt genom att framföra tron om att det är en bra verksamhet som gynnar barnets språkinläring (se exempel 6 och 7).

- (6) Varmaankin hyvä, että oppiminen leikin varjolla.
- (7) Att barnens tvåspråkighet skulle stärkas ytterligare. I och med att de är med i svenskspråkig daghemsgrupp i finsk omgivning, hör de mer svenska än finska om dagarna. Lite mer "finsk krydda" i daghemsvardagen gör dem säkert gott.
- (8) Ensivaikutelma oli positiivinen. "Mikäs siinä, kiva jos oppii kansainvälisyyttä ja kieliä", ajattelin.

Föräldern i exempel 6 anser att det egna barnet har tyckt om verksamheten hittills och kommenterar också att språkinläring via lek är något som borde fungera bra. Leken är en central inlärningsmetod som används inom småbarnspedagogiken. Personalen bör erbjuda barnen möjligheter till olika slags lekar och använda dessa som ett verktyg för lärande. I leken lär sig barn att härma, skapa nytt och modifiera det som de redan ser. Ramsor, ordlekar och sånger kan användas för att stärka en positiv atmosfär på samma gång som det stödjer barnets lärande och välbefinnande. (VASU 2006: 38–39)

I exempel 7 kommenterar föräldern att hen förväntar sig att barnets tvåspråkighet kommer att stärkas och att språkbitarna ger barnet inslag på finska. Exempel 8 påvisar också att förväntningarna varit positiva. Föräldern anser även att det är bra om barnet lär sig mera om olika språk och nationaliteter. I Mård-Miettinen och Palviainens (2015: 229) undersökning ville man även veta orsakerna till drivkrafter bakom deltagandet i tvåspråkig verksamhet, och även i den undersökningen återkom åsikten om att tidig språkinläring ansågs som fördelaktig och något som barnen kan ha nytta av i ett senare skede av skolgången. Föräldrarna anser att en tidig inläring av svenska underlättar för barnen och bidrar till en positiv inläringserfarenhet.

I Bergroths (2007: 15) undersökning hade språkbadsföräldrarna ombetts fundera över sina egna förväntningar angående barnens utveckling av språkkunskaper i språkbadsprogrammet gentemot den grundläggande utbildningen. Förutom att barnen skulle få ett större vokabulär förväntade sig också föräldrarna att barnen skulle använda språket på ett naturligt sätt och inte vara rädda för det. Svaren varierade på så sätt att de flesta av föräldrarna förväntade sig att de receptiva färdigheterna skulle vara bra medan andra föräldrar inte förväntade sig goda produktiva språkkunskaper. En del av föräldrarna förväntade sig att barnen ska uppnå tillfredsställande färdigheter på svenska, andra önskade att barnen uppnår fullständig tvåspråkighet. (ibid. 15)

Enstaka personer ansåg dock att det svenska språket inte gynnade familjen i nuläget och tyckte att språket inte skulle komma till någon nytta i framtiden heller (se exempel 9).

- (9) Ensi vaikutelma oli, että miksi nyt jo syötetään ruotsia, mistä ei ole mitään muuta hyötyä tulevaisuudessa kuin että, jos asuu suomen rannikolla tai ruotsissa [...] kieli kääntyy muihinkin kieliin

I exempel 9 skriver föräldern att hens första intryck var att fråga sig varför man redan i det här skedet börjar föra in det svenska språket i undervisningen, eftersom barnen inte kommer att ha någon fördel av språket i framtiden om barnet inte bor vid kustområdet eller flyttar till Sverige. Samma förälder förklarade dock vidare att språket hjälper barnet att intressera sig för andra språk, att det är en ny typ av undervisning, barnet blir modigare samt att det är bra barnet får lära sig nya sånger. Negativa attityder gentemot

en tvåspråkig pedagogik hos vuxna kan dock begränsa verksamheten, och det är därför viktigt att ge programmen lite tid eftersom folk som till en början förhåller sig skeptiskt till verksamheten ofta kommer på andra tankar när de ser hur en tvåspråkig pedagogik fungerar (Palojärvi, Palviainen, Mård-Miettinen & Helldén-Paavola 2016: 44). Flertalet av dem som svarade i en något mera kritisk ton hade oftast ändå goda saker att säga om projektet.

Laurén (1994: 80) beskriver även de sju vanligaste argumenten mot ett tidigt fullständigt språkbud. Vuxna språkinlärare upplever oftast att det är psykiskt ansträngande att lära sig ett nytt språk. Därför faller det sig naturligt för vuxna att tro att det tidigt fullständiga språkbudet upplevs på samma sätt av barnen. En av de vanligaste argumenten mot verksamheten är att barnen borde lära sig sitt förstaspråk innan man blandar in ett andraspråk, att barnens språkliga och kulturella identitet kan ta skada samt att den kognitiva utvecklingen tar skada om en stor del av undervisningen sker på ett andraspråk. (ibid. 80)

En del föräldrar hade även lite mera osäkra svar, där de svävar mellan positiva och neutrala förväntningar (se exempel 10–12).

- (10) ”Ei oikeastaan minkäänlaisia odotuksia. Ehkä päiväkodin henkilökunnalle se on merkittävämpi kokemus, kuin lapsille. Toisaalta kyllä lapset voivat jotain siitä oppiakin. Lapsemme on muutenkin monikielisessä ympäristössä, joten vaikea havaita muun kuin suomen kielen kehittymisen ja monipuolistumisen päiväkodin hoidon aikana.”
- (11) Ensivaikutelma kuulosti mukavalta, mutta epäilytti sen toteuttaminen käytännössä.
- (12) Ensimmäisessä vanhempainillassa saimme kuulla Kieliystävät-toiminnasta. En ollut aiemmin kuullutkaan asiasta, mutta idea kuulosti oikein mukavalta. Olemme molemmat vanhemmat täysin suomenkielisiä ja ruotsia koemme osaavamme heikosti, joten lapselle tuki toiseen kotimaiseen on enemmän kuin tervetullutta.

I exempel 10 beskriver föräldern att de inte hade några förväntningar om projektet och att personalen antagligen haft en mer betydande upplevelse i jämförelse med barnen.

Men hen kommenterar också att barnen kunde lära sig något av projektet. Vidare anser hen att då barnet lever i en flerspråkig omgivning så är det svårt att upptäcka utveckling av andra språk än finska. I exempel 11 skriver föräldern att det första intrycket var bra men att hen tvivlade på hur man skulle förverkliga idén i praktiken. Föräldern i exempel 12 berättar att då de för första gången fick höra om verksamheten under en föräldrakväll, hade hen aldrig hört talas om projektet tidigare men tyckte att tanken på ett sådant projekt lät bra. Båda föräldrarna i den familjen är finskspråkiga och talar en svag svenska, så stödet barnet får till att lära sig svenska var mer än välkommet.

Ett viktigt moment i samverkan mellan daghemmet och barnens hem är att informera och prata om verksamheten med föräldrarna. Har man ett bra samarbete bidrar detta till att föräldrarna intresserar sig mera för vad verksamheten bidrar med. Palojärvi, Palviainen, Mård-Miettinen & Helldén-Paavolas (2016: 30) undersökning om tvåspråkig pedagogik ur en daghemschefs perspektiv visar att föräldrarna visat ett stort intresse för verksamheten samt att pedagogen på ett aktivt sätt hållit dem underrättade både på föräldramöten och i de dagliga mötena i vardagen genom att använda anslagstavlan. På detta sätt fick föräldrarna höra om de ord, sånger och lekar som man hade använt under dagen. (ibid. 30)

Även de föräldrar vars barn inte ännu deltagit projektet Språkvänner ombads ange om projektet låter som någonting som deras barn kunde ha nytta av. Mitt antagande var att föräldrarna skulle vara positivt inställda till verksamheten även om de inte fått information om projektet, och svaren visade att så var fallet (se figur 5).

Figur 5. Föräldrars åsikter angående projektets gynnsamhet

Figur 5 visar att hela 89 % av de som inte kände till verksamheten svarade att de kunde ha nytta av verksamheten medan 5,5 % svarade att deras barn inte skulle ha nytta av verksamheten. De resterande 5,5 % valde att inte svara på frågan. Inga svar visade på att föräldrarna skulle tycka att projektet vore helt onödigt. Enkätsvaren visar även att de flesta gärna skulle se sina barn delta samt vara intresserade av att införa mera språkbitar i daghemmen.

Föräldrarna gavs även chansen att motivera sina svar. De som hade svarat att de trodde barnen kunde ha nytta av projektet Språkvänner motiverade sina svar enligt exempel 13 och 14. I exempel 15 motiverar en förälder varför hen inte tror att verksamheten skulle vara till nytta på något sätt.

- (13) Hyvä mahdollisuus varsinkin sellaiselle, joka ei muuten ole missään kontaktissa päiväkodin ulkopuolellakaan eri kielten kanssa.
- (14) Kuullostaa mahtavalta, meillä kotona puhutaan vain suomea ja olisin halunnut laittaa lapsen jo alusta asti täysin ruotsinkieliseen ryhmään, jotta oppisi myös toisen kotimaisen kielen.
- (15) Ollaan kaksikielinen perhe ja lapset osaavat sekä suomea että ruotsia. Voisivat toki opettaa kavereille uusia sanoja

Föräldern i exempel 13 anser att verksamheten är bra för barn som inte annars kommer i kontakt med andra språk utanför dagvården. I exempel 14 skriver föräldern att verksamheten låter som en bra idé och fortsätter förklara att familjen endast pratar finska i hemmet och föräldrarna har sedan tidigare varit intresserade av att sätta sina barn i en helt svenskspråkig daghemsgrupp för att barnen skulle lära sig det andra inhemska språket. I exempel 15 förklarar föräldern att familjen är tvåspråkig och barnen pratar både svenska och finska. Föräldern säger att barnen därför skulle kunna hjälpa sina vänner med det andra inhemska språket. Bergroths (2007: 58) undersökning visar dock att barn som kommer från Österbotten börjar i språkbadet utan att alls kunna producera svenskspråkiga ord eller förstå svenska, alltså är det inte av vikt att barnen varit i kontakt med det andra språket innan dagvården. Men det är också en större chans att barn i detta område möts oftare av vuxna som talar svenska.

3.4 Effekterna av projektet Språkvänner

För att få veta mera om hur projektet upplevts av familjerna och om den språkträning som ingår i projektet har synts i barnets språkbruk hemma var en grundläggande del även att ta reda på hur och om projektet Språkvänner har synts hemma i vardagen. Även på denna fråga har 52 % av föräldrarna svarat att Språkvänner synts hemma och 48 % svarade att Språkvänner inte synts hemma. I följande exempel kan man läsa om föräldrarnas motiveringar (se exemplen 16–20).

- (16) Barnen har sjungit finska sånger hemma som de lärt sig på dagis.
- (17) Lapsemme on vastannut ruotsiksi esim. Tack.
- (18) Leikkimielisissä tilanteissa
- (19) Lapsi laulaa ”ruotsiksi”
- (20) Lapsi laskee välillä ruotsiksi

I exempel 16 förklarar föräldern att barnen har sjungit finska sånger som barnen lärt sig på daghemmet, likaså föräldern i exempel 19 men här sjunger barnet på svenska i stället. I exempel 17 skriver föräldern att barnet har börjat svara med ord på svenska, som exempel används ordet ”tack”. I exempel 20 berättar föräldern att barnet har börjat räkna på det andra inhemska språket. Föräldern i exempel 18 berättar att barnet använder svenska i lekfulla situationer.

De motiveringar som föräldrarna gav handlar oftast om små ord eller uttryck som byts ut till det andra inhemska språket eftersom barnet lärt sig just det ordet i dagvården. Man kan även se att andra språkbitar har influerat barnen. Barnen räknar och sjunger på det andra inhemska språket. Det är främst vid lektid eller när barnet är tillsammans med någon annan som användningen av det andra inhemska språket sker. Personal och föräldrar bör följa upp barnens muntliga språkfärdigheter och uppmuntra dem att tala i olika situationer både med vuxna och med varandra, eftersom det här främjar barnens förmåga att använda och förstå talat språk (VASU 2016: 41).

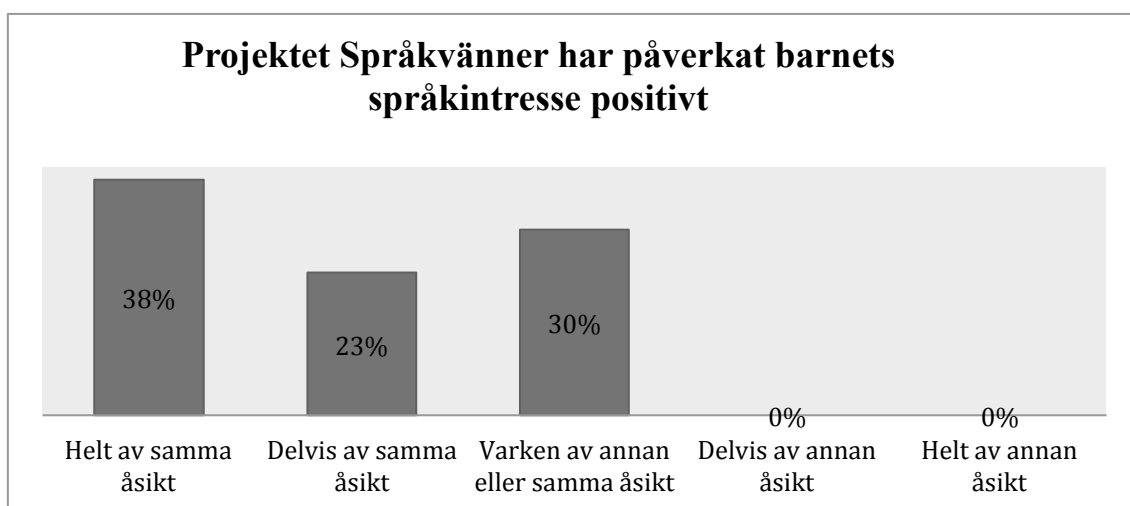
Man kan också se i exemplen att barnen aktivt berättar vad de lärt sig på det andra inhemska språket under dagen och visar föräldrarna genom sånger eller ord och ramsor att man har nya kunskaper inom språket (se exemplen 16–20 ovan och exempel 21 nedan).

- (21) Lapsi on alannut käyttämään kotona ruotsinkielisiä sanoja ja laulaa lauluja sekä loruja. Lapsi on kertonut mitä uutta on oppinut ruotsiksi. Lapsi käyttää kotona usein ruotsinkielisiä sanoja: laulaa ja loruilee, kertoo mitä mikäkin sana on ruotsiksi. Kerran kun patistin lasta kiiruhtamaan hoitoon lähtöä, niin hän tuumasi, -”että orota ny ku mä laitän nämä pyksorit ensiksi.”

Liksom i exempel 21 har man i Mård-Miettinen och Palviainen (2015: 235) forskning kunnat konstatera att barnen gärna berättade hemma om vad de lärt sig på daghemmet. Det finns även en form av integrerad språkväxling i det här exemplet, nämligen ordet ”pyksorit”. Det finns en hel del olika definitioner av språkväxling, eftersom ämnet är väldigt populärt som forskningsinriktning. Även om det här exemplet inte följer den allmänna definitionen tänker jag ändå kalla det för språkväxling, eftersom språkväxling

i min uppfattning betyder att svenskan och finskan har mött varandra på något sätt i ett yttrande. Man brukar se språkväxling som längre frekvenser eftersom enstaka ord och uttryck kallast för lån (Utbildningsstyrelsen 2010). Jag vill också hänvisa till tidigare definitioner av språkväxling av François Grosjean (se avsnitt 2.3).

I figur 6 kan man se att föräldrarna vars barn deltagit i projektet Språkvänner endast hade positiva eller neutrala åsikter angående hur barnets språkintrasse påverkats. Detta kommer fram i de svar som föräldrarna gav då de ombads värdera påståendet ”Projektet Språkvänner har påverkat barnets språkintrasse positivt.”

Figur 6. Projektets inverkan på barnets språkintrasse enligt föräldrarna

Figur 6 visar att 38 % av föräldrarna anser att barnets språkintrasse har påverkats positivt av Språkvänner, och 23 % har svarat att de är delvis av den åsikten att barnets språkintrasse har påverkats positivt. Däremot har 30 % av föräldrarna ingen åsikt angående påståendet och 8 % av föräldrarna som deltagit i projektet valde att inte svara på detta påstående. Att barnets språkintrasse påverkats positivt kan bero på att intresset för att lära sig nya språk ökat. Det är inte heller omöjligt för ett barn som har syskon att öka sitt intresse för andra språk genom att barnen får berätta om vad de lärt sig. I Mård-Miettinen och Palviainens (2015: 236) undersökning konstaterades det att det inte bara var föräldrarna som hade lagt märke till barnens andraspråksinläring utan syskonen

uppskattade också att de hade en familjemedlem som kunde svenska. I de skriftliga berättelserna framkom också att Språkvänner syns i olika grad hos familjerna (se exempel 22).

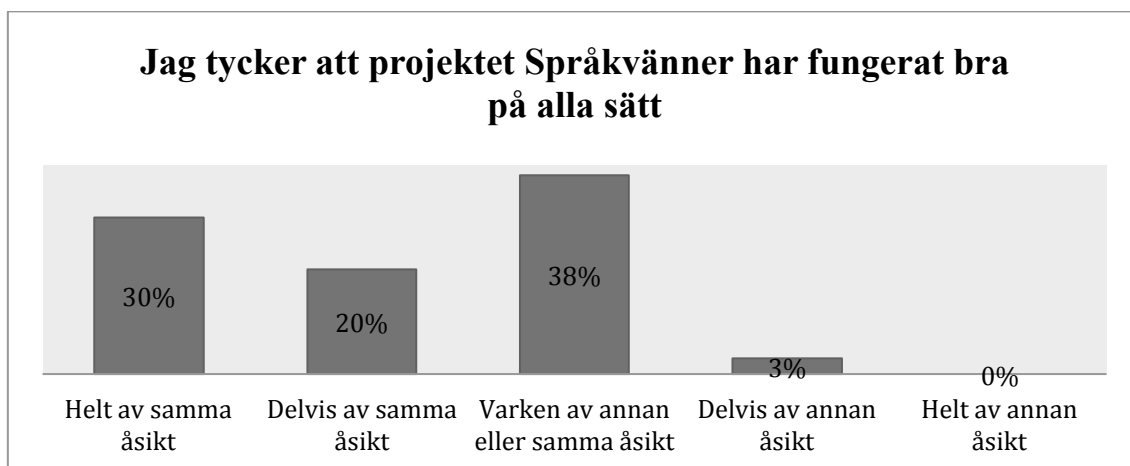
- (22) Meillä on monta lasta ja ruokailutilanteet monesti äänekkäitä ja olenkin välillä puhunut lapsille ruotsia ruokailun aikana – rauhoittanut tilannetta kummasti. Eli tämä on kyllä myös projektin vaikutusta. Näin muutkin lapset ovat kiinnostuneet ruotsinkielestä ja jotain sanoja on tarttunutkin.

I exempel 22 berättar föräldern om att man i familjen har flera barn (barn som inte kommit i kontakt med projektet Språkvänner) och att man vid matbordet har använt det andra inhemska språket samt att även föräldern har talat till barnet på det andra inhemska språket. Detta har i sin tur visat sig påverka de barn som inte varit i kontakt med projektet Språkvänner i den mån att barnen har visat intresse för det andra inhemska språken. Enligt resultaten i Mård-Miettinen och Palviainens (2015: 236) forskning var det inte bara barnens andraspråksinlärning som gynnades, utan även föräldrarna själva hade sporadiskt börjat använda svenska ord och fraser tillsammans med barnen.

Forskning visar på att konversationer runt matbordet är en viktig del av språkinlärningen, bland annat för språkutvecklingen och berättandet. Måltider ger barnen möjlighet att samtala i en social samvaro med ett självständigt agerande. Ett rikt och nyanserat talspråk kan uppnås genom ett samtal i den konkreta situationen. I början av måltiden kan själva ätandet göras till samtalsinnehållet, det vill säga en typ av här och nu-kommunikation som barnen kan få stöd av i det här sammanhanget. (Kultti 2014: 51)

Den kommunikation som sker efter att läraren har initierat samtalet handlar till stor del om instruktioner. Den här kommunikationen handlar om att lägga upp mat, benämna maträtter, göra val mellan olika maträtter samt göra val om vad man vill äta. Instruktionerna här kan ofta kombineras tillsammans med fysiska handlingar för att

lättare koppla språket till en specifik sak. (ibid. 51–52) I enkäten ombads föräldrarna också ta ställning till ett påstående om projektet i sin helhet (se figur 7).

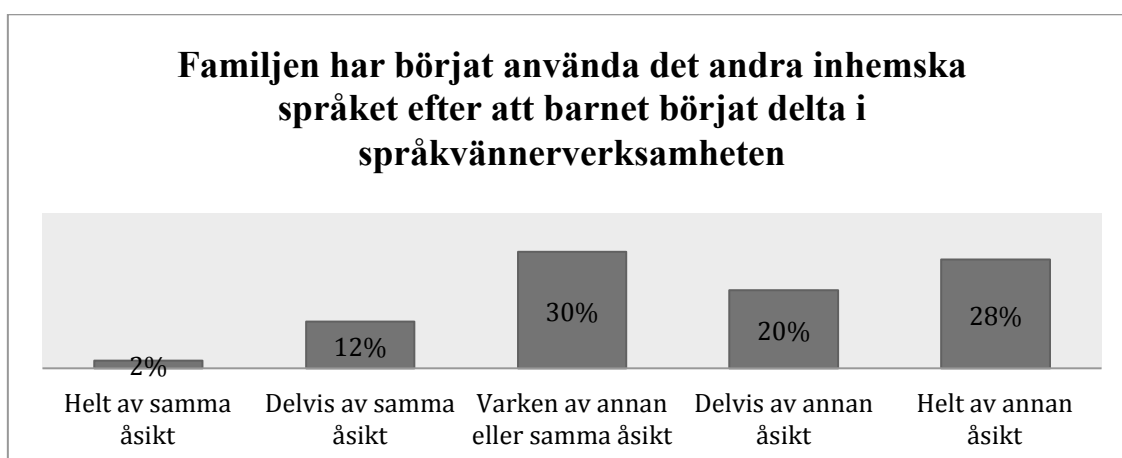
Figur 7. Föräldrarnas åsikter om hur projektet fungerat i sin helhet

Projektet som en helhet har fungerat bra eftersom största delen av föräldrarna var helt eller delvis av samma åsikt eller neutrala till påståendet. Med en relativt jämn fördelning har 30 % svarat att de tycker att projektet har fungerat bra på alla sätt, 20 % anser att de delvis är av samma åsikt och 38 % av föräldrarna är varken av samma eller annan åsikt. Endast 3 % anser att de inte fullkomligt kan hålla med om påståendet och 8 % valde att inte svara på frågan. Svarefrekvensen för det här påståendet visar därmed att projektet Språkvänner har fungerat bra på alla sätt. Endast en mycket liten del av föräldrarna är av delvis annan åsikt. Även personalens och föräldrarnas samarbete är en viktig del av projektet eftersom det är meningen att man tillsammans ökar barnens intresse för språk. I figur 8 kan man därför se vad föräldrarna tycker om hur personalen arbetar med projektet Språkvänner.

Figur 8. Föräldrarnas åsikter om hur personalen arbetar med projektet

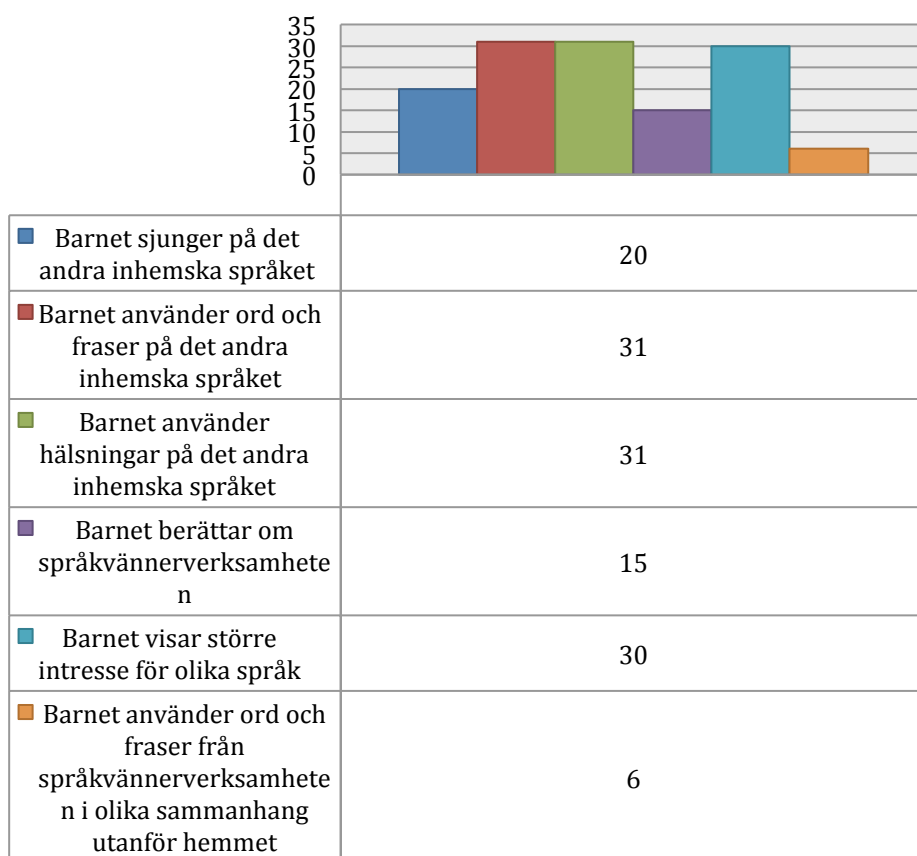
Figur 8 visar att 27 % av föräldrarna tycker om de sätt som personalen arbetar på, 35 % är delvis av samma åsikt. Av varken av annan eller samma åsikt är 35 % och 8 % valde att inte svara. Personalen i sin tur har i uppgift att stimulera den språkliga uttrycksförmågan tillsammans med barnen. Man kan då fundera över var vissa ord ska användas och vilka språk som ska användas i vilka situationer. Man bör uppmuntra barnen att av egen förmåga berätta, förklara eller diskutera saker som kanske är aktuella för barnen just då. Det här bidrar till att barnens språkliga uttrycksförmåga stärks. (VASU 2016: 41) Det var även av intresse att fråga föräldrarna om familjen har börjat använda det andra inhemska språket efter att barnet deltagit i projektet. Figur 9 illustrerar svaren.

Figur 9. Föräldrarnas åsikter om barnets språkanvändning efter projektet

Svaren visade att 14 % av familjerna har börjat använda det andra inhemska språket till någon utsträckning efter att barnet inlett verksamheten, eftersom 2 % angav att de är helt av samma åsikt med påståendet och 12 % att de är delvis av samma åsikt. Hela 30 % var varken av annan eller samma åsikt. Fler angav att de inte har börjat använda det andra inhemska språket: 20 % av familjerna var delvis av annan åsikt och 28 % var helt av annan åsikt. För att bättre förstå hur Språkvänner syns hemma hade föräldrarna möjligheten att specificera sina svar genom att kryssa i färdiga svarsalternativ. I figur 10 presenteras olika aktiviteter och påståenden och deras svarsfrekvens.

Hur syns språkvännerverksamheten hemma?

Figur 10. Föräldrarnas åsikter om hur projektet syns hemma

De två mest frekventa sätten på vilka verksamheten syns hemma är att barnet använder kortare fraser och hälsningar på det andra inhemska språket. Föräldrarna anger också

att de har märkt att intresset för olika språk har ökat generellt. Barnen sjunger även mer på det andra inhemska språket. Till den minst frekventa kategorin hör barnets användning av ord och fraser utanför hemmet, samt att intresset för att berätta om verksamheten inte förekommer så frekvent. (Se exempel 23–25)

- (23) Ruotsinkielen käyttö esikoulussa on lisännyt poikamme kiinnostusta ruotsinkieltä kohtaan. Hän on laulanut kotona koulussa oppimaansa ”Tuiki, tuiki tähtönen”-laulua (ruotsiksi) ja mm. luetellut numeroita ja tervehdyksiä ja kiitos, ole hyvä tms. Lisäksi hän on itse opetellut laulukirjasta ”Bruder Jaakob”-laulun.
- (24) Kieliystävät-toiminta on näkynyt harmittavan vähän kotiarjessamme. Jouluna poikamme lauloi joulupukille ruotsiksi ”Tuiki, tuiki tähtönen”.
- (25) Lapsi on alannut käyttämään kotona ruotsinkielisiä sanoja ja laulaa lauluja sekä loruja.

I exempel 23 förklarar föräldern att barnets språkintresse gentemot svenskan har ökat, barnet producerar siffror och hälsningar samt sjunger de sånger barnet har lärt sig på daghemmet också i hemmet. Föräldern i exempel 24 skriver att hen sett mycket lite förändring i barnets språkanvändning hemma men under julen så sjöng barnet på svenska för jultomten. I exempel 25 berättar föräldern att barnet har börjat använda svenska ord hemma samt sjungit sånger och berätta ramsor.

Genom att använda sig av språklekar kan man ge barnen på daghemsnivå möjlighet att bli medvetna om ett språk på ett flertal olika sätt. Det hjälper också barnen på traven och gör det lättare att lära sig läsa och skriva i ett senare skede. Med språklekar skapar man också kontakt barnen emellan och ger dem en känsla av gemenskap. Det är av vikt att se till så barnen inte känner att lekarna blir till träning utan att man tillämpar dem vid naturliga tillfällen, som vid måltider eller i vanliga leksituationer. (Svensson 1995: 12)

När man lär sig ett andraspråk är det mycket lättare om man gör inläringen så naturlig som möjligt. Detta innebär att man i stället för att undervisa genom teori gör praktiska saker istället. Det är verkliga situationer som gör så att människan kan föra riktiga

diskussioner samt få den motivation hen behöver för att lära sig språket. När man talar om barn kan en motiverande situation vara att möta ett jämnårigt barn som inte pratar samma modersmål, eller att barnen inser att man i sin hobbyverksamhet kan behöva det andra inhemska språket. (Björklund, Heikkinen, Laurén & Vesimäki 1996: 3)

Föräldrarna tillfrågades också om deras erfarenheter av projektet Språkvänner hade förändrats med tiden och i så fall hur. Största delen av föräldrarna skrev att deras erfarenheter inte hade ändrats utan kommenterade att erfarenheterna varit fantastiska, samt att ingen förändring skett. En förälder skrev också att deras förväntningar varit positiva men att de inte hade funderat på erfarenheterna noggrannare eftersom projektet hade fallit i glömska.

Slutligen tillfrågades föräldrarna om önskemål eller kommentarer till projektets ledningsgrupp. Föräldrarna visade intresse för denna fråga och enkäten fick många kommentarer om förbättringsförslag.

- (26) Man borde våga göra mera sådant, speciellt med sådana familjer som har bara ett språk hemma. Att barn lär sig olika lek och sånger på den andra inhemska språket underlättar säkert i framtiden att förstå det andra språket också
- (27) Toista kotimaista kieltä otettaisiin vielä enemmän käyttöön päivähoitossa. Tämä on tosi hieno ja iso juttu näinkin kaksikielisessä kaupungissa
- (28) Projekt on hyvä. Ehkä sanoja ja sanontoja voisi opettaa vielä useampia sekä olisi hyvä, että toiminta jatkuisi myös alaluokkien aikana jollain tapaa
- (29) Toisen kotimaisen (ruotsin) lisäksi olisi hyödyllistä ellei hyödyllisempää tuoda myös englanninkieli osaksi kielikylpy-toimintaa

Alla förbättringsförslagen hade en positiv ton. I exempel 26 skriver föräldern att projektet är en sådan verksamhet som gynnar enspråkiga familjer. Hen fortsätter genom att visa sina egna antaganden om att barnen lättare skulle lära sig det nya språket i framtiden med hjälp de verktyg som språkbitarna ger, som exempel ges sånger. Föräldern i exempel 27 uppmuntrar till att det andra inhemska språket skulle tillämpas

ännu mera i verksamheten och avslutar med att nämna att nämna sin glädje gentemot projektet. Även föräldern i exempel 28 uttrycker sin glädje gentemot projektet och är av samma åsikt som föräldern i exempel 27, att man kunde tillämpa mera ord och fraser i verksamheten samt att verksamheten kunde fortsätta in i de lägre klasserna i lågstadiet. I det sista exemplet skriver föräldern att man utöver det andra inhemska språket även kunde tillämpa engelskan i verksamheten. Här nämner dock föräldern språkbadsverksamhet, men mitt antagande är att hen menade projektet Språkvänner eftersom inget annat program nämndes i enkäten.

5 SLUTDISKUSSION

I min avhandling pro gradu har jag diskuterat och analyserat föräldrars förväntningar på och erfarenheter av språkintröduktion genom projektet Språkvänner i småbarnspedagogiken i Vasa. Projektet Språkvänner inleddes i Vasa år 2016 och har som avsikt att införa språkintröduktion som en naturlig del av vardagen i daghemmen och familjedagvården runt om Vasa. Målet med projektet Språkvänner är att barnen ska få en positiv inställning till språk och att de ska välkomna alla språk till den grad att de lär känna det andra inhemska språket. De olika språken i barngruppen ska genom projektet också synliggöras i vardagen.

Mitt huvudsyfte var att ta reda på vad föräldrarna tycker och tänker om projektet och undersöka huruvida projektet Språkvänner har fått någon effekt på barnens språkliga användning i hemmen. Detta gjordes med hjälp av enkäter som senare kompletterades med färdigt ställda frågor som föräldrarna fick svara på genom e-post. Enkäterna bestod även av både öppna och slutna frågor så att föräldrarna hade möjlighet att uttrycka sig på flera olika sätt. Det insamlade materialet omfattar 115 svar som kommer från föräldrarna.

Jag valde att genomföra analysen som en kvalitativ fallstudie med kvantitativa drag. Själva analysdelen har också en fenomenologisk inriktning som syftar på människors levda erfarenheter på och förståelse av vardagsverklighet. Den fenomenologiska inriktningen valdes eftersom jag har fokuserat på förväntningarna på och erfarenheterna av projektet Språkvänner. Tillvägagångssättet har fungerat bra genom hela analysen. Jag har även tagit hjälp av Mård-Miettinen och Palviainen (2015) undersökning om familjeperspektiv på tvåspråkig verksamhet på en finsk daghemsavdelning genom att dra paralleller.

Själva analysen delades in i två kategorier, en del behandlade föräldrarnas förväntningar och den andra delen behandlade effekterna av projektet. Avsnittet om effekterna av projektet är klart dominerande men det är också här jag tycker att det finns mest

information att dra nytta av. Det insamlade materialet fokuserar mycket på hur projektet Språkvänner har påverkat barnens språkintresse.

Erfarenheterna av projektet Språkvänner visar att projektet har främjat flerspråkigheten inom småbarnspedagogik. Barn lär sig språk i olika former i samspel med sin omgivning. Inläringen är konstant och man ska tillvarata möjligheten. Barns språk utvecklas både av biologiskt givna sätt att processa information, samt genom de speciella kommunikationsmönster och språkbruk som barnet möter i sin omgivning (Strömqvist 2003: 57). Det gäller att ha personal som är medveten om språk och kan tillämpa flerspråkigheten i arbetet.

I Grunderna för planen för småbarnspedagogik (VASU 2016: 30–31) ska man i en språkmedveten småbarnspedagogik vara medveten om att språken är närvarande. Man ska förstå den centrala betydelse som språket har för barnets utveckling och lärande. Det handlar även om identitetsskapande och att barnet ska känna sig delaktig i samhället. Det är även viktigt att inkludera föräldrarna eftersom undervisningen sker både hemma och på daghemmen.

Barnens deltagande i projektet Språkvänner har i det stora hela endast medfört positiva upplevelser bland föräldrarna som tycker att flera språk är en tillgång. Verksamheten tillför kunskaper inom det andra inhemska språket som gör att barnets intresse för språk växer. De föräldrar som kanske inte var lika positivt inställda till verksamheten hade redan en tvåspråkig familj och ansåg att projektet inte gynnade dem personligen. Däremot hade föräldrarna inte någonting emot att det egna barnet hjälpte andra barn med det andra inhemska språket.

I Mård-Miettinen och Palviainens (2015: 232) undersökning kunde det konstateras att föräldrarna hade blygsamma förväntningar, såsom att barnen skulle få bekanta sig med svenskan genom lek, utveckla ”språkörat” på ett naturligt sätt samt lära sig några sånger och fraser. Jag kan härmed konstatera att föräldrar vars barn deltar i projektet Språkvänner delvis hade likadana förväntningar på projektet. Det var positivt inställda

till att inläringen skulle stärka barnens tvåspråkighet samt att inläringen skedde via roliga aktiviteter på ett lekfullt sätt.

De motiveringar som föräldrarna gav angående effekterna av projektet Språkvänner visade sig oftast genom små ord eller uttryck som barnen byter ut till det andra inhemska språket eftersom barnet lärt sig just det ordet i dagvården. Barnen räknar och sjunger på det andra inhemska språket och detta sker främst vid lektid eller när barnet är tillsammans med någon annan. Man kunde också se att barnen aktivt berättar vad de lärt sig på det andra inhemska språket under dagen samt visar föräldrarna genom sånger eller ord och ramsor att man har nya kunskaper inom språket.

Detta kunde även Mård-Miettinen och Palviainen (2015) se när de samlat in familjeintervjuerna. Svaren visade att det nya språket inte bara syntes i daghemmet utan verksamheten hade också påverkat språkbruket i familjernas vardagssysslor. Föräldrarna berättade vidare om hur barnen kom hem från daghemmet och gärna berättade vad de hade lärt sig den dagen. Utöver detta hade även barnen lärt sig producera en del ord och fraser på svenska i hemmiljön. Föräldrarna gav exempel på fraser som barnen använt sig av och som frekvent förekommer i daghemmets vardag, ”kan jag få mjölk” och ”leka me vatten”. (ibid. 235–236)

Inte bara de barn som medverkade i projektet Språkvänner intresserar sig för det svenska språket utan en förälder påpekade även att de har flera barn i familjen och att man vid matbordet har använt det andra inhemska språket. Detta har i sin tur visat sig påverka de barn som inte varit i kontakt med projektet Språkvänner i den mån att barnen har visat intresse för det andra inhemska språket. Mård-Miettinen och Palviainens (2015: 236) undersökning visar även den att föräldrarna hade lagt märke till att syskon till de barn som gick i verksamheten hade börjat intressera sig för det svenska språket.

Min studie visar att föräldrarna var positivt inställda till projektet samt att effekterna av verksamheten var goda till den mån att föräldrarna noterat att förändring skett i barnens intresse för det svenska språket samt att barnet börjat använda ord och uttryck även hemma. Endast ett fåtal något kritiska kommentarer förekom i enkätsvaren: en familj

ansåg inte att svenska var ett betydande språk om man inte bodde i Österbotten och en annan kommenterade att barnet redan var tvåspråkigt och inte hade någon nytta av verksamheten. Även i språkbadsstudier har föräldrarna som valt att sätta barnen i språkbad haft positiva erfarenheter av verksamheten (Mård-Miettinen & Palviainen 2015: 239).

Förväntningarna på projektet Språkvänner har till stor del varit positiva. De flesta föräldrar hade inte haft några förväntningar på projektet men ändå uttryckt sig positivt genom att framföra tron om att det är en bra verksamhet som gynnar barnets språkinläring. Föräldrarna förväntade sig att barnens tvåspråkighet skulle stärkas och att språkbitarna skulle ge barnen inslag på det andra inhemska språket. Föräldrarna förväntade sig även att barnet skulle lära sig mera om olika språk och nationaliteter. Enstaka personer ansåg dock att det svenska språket inte gynnar familjen och de ansåg att språket inte skulle komma till någon nytta i framtiden, men de föräldrar som svarade i en något mera kritisk ton hade slutligen ändå oftast goda saker att säga om projektet.

Resultaten av denna undersökning kan inte generaliseras eftersom materialet är koncentrerat runt en specifik verksamhet. Undersökningen ger dock den intresserade möjligheten att få en helhetsbild med bekräftelse från annan forskning. Ytterligare material kunde även ha erhållits om enkäten hade haft fler svarsalternativ, men med tanke på mitt intresse och de forskningsfrågor jag ville besvara var materialet tillräckligt.

Det skulle vara intressant att vidare göra en grundligare undersökning av personalens erfarenheter av projektet Språkvänner. Personalen arbetar med barnen dagligen och har mest erfarenheter av hur projektet fungerar på plats. Det skulle även vara av intresse att undersöka hur föräldrarnas erfarenheter ser ut efter att deras barn medverkat i verksamheten ett tag. Har erfarenheterna ändrats och hur ser effekterna ut i ett senare skede?

LITTERATUR

- Abrahamsson, Niclas (2009). *Andraspråksinläring*. Lund: Studentlitteratur AB
- Abrahamsson, Niclas & Kenneth Hyltenstam (2013). *Mognadsbegränsningar och den kristiska perioden för andraspråksinläring*. I: Kenneth Hyltenstam & Inger Lindberg (red). *Svenska som andraspråk*. I forskning, undervisning och samhälle. 2. uppl. Lund: Studentlitteratur.
- Antola, Helena (2007). *Språkbud – ett effektivt sätt att lära sig språk? Föräldrars och elevers tankar kring språkbud i Helsingfors* [online]. [Citerat 23.4.2018]. Tillgänglig:
<https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/19697/sprakbud.pdf?sequence=1>
- Baig, Fatima (2011). *Investigating the motivations of parents choosing language immersion education for their child* [online]. [Citerat 14.5.2018] Tillgänglig:
<http://ir.uiowa.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=2306&context=etd>
- Bergroth, Mari (2007). *Kielikylpyperheet valokeilassa. Taustat ja odotukset*. Vaasa: Vaasan yliopiston julkaisuja
- Bjar, Louise & Caroline Liberg (2010). Språk i sammanhang. I: Bjar, Louise & Caroline Liberg (red.). *Barn utvecklar sitt språk*. Andra upplagan. Lund: Studentlitteratur AB. 17–27.
- Bjurwill, Christer (1995). *Fenomenologi*. Lund: Studentlitteratur AB.
- Björklund, Siv & Martina Buss, Marita Heikkinen, Christer Laurén, Harriet Vesimäki (1996). *Språkbudselevers möte med närmiljön. Arbetssätt och undervisningsmetoder i språkbud*. Kompendium 3. Vasa: Vasa universitet.
- Denscombe, Martyn (2012). *Forskningshandboken*. För småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna. Andra upplagan. Lund: Studentlitteratur AB
- Denscombe, Martyn (2016). *Forskningshandboken*. För småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna. Tredje upplagan. Lund: Studentlitteratur AB
- Einarsson Jan (2009). *Språksociologi*. Andra upplagan. Lund: Studentlitteratur AB.
- Ejlertsson, Göran (2005). *Enkäten i praktiken*. En handbok i enkätmetodik. Andra upplagan. Lund: Studentlitteratur AB.
- Eriksson, Harriet & Saara Haapamäki (2011). Att analysera litterär flerspråkighet. I: Niemi Sinikka & Pirjo Söderholm (red). *Svenskan i Finland 12. 15 och 16*

oktober vid Joensuu universitet. Reports and Studies in Education, Humanities, and Theology 2. Joensuu: University of Eastern Finland. 43-54.

- GFL (2014). *Grunderna för förskoleundervisningens läroplan* [online]. [Citerat 20.4.2018]. Helsingfors: Utbildningsstyrelsen. Tillgänglig: http://www.oph.fi/download/174850_grunderna_for_forskoleundervisningens_laroplan_2014.pdf.
- GLGU (2014). *Grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen* [online]. [Citerat 20.4.2018]. Helsingfors: Utbildningsstyrelsen. Tillgänglig: http://www.oph.fi/download/166434_grunderna_for_laroplanen_verkkojulkaisu.pdf
- Grosjean, François (1982). *Life with two languages: an introduction to bilingualism*. Cambridge: Harvard University press.
- Hammarberg, Björn (2013). Teoretiska ramar för andraspråksforskning. I: Kenneth Hyltenstam & Inger Lindberg (red). *Svenska som andraspråk*. I forskning, undervisning och samhälle 2. uppl. Lund: Studentlitteratur AB.
- Hickey, Tina (1999). Parents and Early Immersion: Reciprocity Between Home and Immersion Pre-school. I: Taylor & Francis (Routledge) (red). *International journal of bilingual education and bilingualism 2*: 94–113. England: Multilingual Matters.
- Håkansson, Gisela (2013). *Utveckling och variation – en tillämpning av processbarhetsteorin på svenskt inlärarspråk*. I: Kenneth Hyltenstam & Inger Lindberg (red). *Svenska som andraspråk*. I forskning, undervisning och samhälle. 2. uppl. Lund: Studentlitteratur AB.
- Löf, Åsa & Heli Koskinen, Michaela Pörn, Katri Hansell, Anna Korhonen, Charlotta Engberg (2016). *Klasstandem – En resa över språkgränsen. Luokkatandem – Matka yli kielirajan*. Åbo Akademi. Pedagogik och välfärdsstudier.
- Kommunförbundet (2016). *Svensk- och tvåspråkiga kommuner*. [online]. [Citerat 15.11.2016]. Tillgänglig: <http://www.kommunerna.net/sv/kommuner/svensk-tvasprakiga/Documents/2016-01-svensk-och-tvasprakiga-kommuner.pdf>
- Kvale, Steinar & Svend Birkmann (2011). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Andra upplagan. Lund: Studentlitteratur AB
- Laurén, Christer (1999). *Språkbud*. Forskning och praktik. Vasa: Vasa universitet
- Löytynoja, Jaakko (2017). *Vasaborna enligt modersmål och medborgarskap 2000–2016* [online]. [Citerat 23.3.2018]. Tillgänglig: https://www.vaasa.fi/sites/default/files/modersmal_och_medborgarskap_2000-2016.pdf

- Mård, Karita (1994). *Kielikylpy: Millainen lapsi hakeutuu kielikylpyyn suomessa?*. I: Christer Laurén (red.). *Kielikylpy: Kahden kielen kautta monikielisyteen*. Vaasa: Vaasan yliopisto.
- Mård, Karita (2002). *Språkbadsbarn kommunicerar på andraspråket. Fallstudier på daghemsnivå* [online]. [Citerat 18.4.2018]. Tillgänglig: https://www.univaasa.fi/materiaali/pdf/isbn_951-683-966-5.pdf
- Mård-Miettinen, Karita & Åsa Palviainen (2014). *Pedagogik på två språk. En beskrivning av användningen av svenska och finska hos en tvåspråkig pedagog på en finsk daghemsavdelning*. I: Finska, Finskurgiska och nordiska Institutionen (red.). *Svenskans beskrivning 33*. Helsingfors: Helsingfors universitet.
- Mård-Miettinen, Karita & Åsa Palviainen (2015). Familjeperspektiv på tvåspråkig verksamhet på en finsk daghemsavdelning. I: Forsskåhl, Kivilehto, Koivisto & Metsä (red.). *Svenskan i Finland 15*. Tammerfors: Tampere University Press.
- Nationalencyklopedin (2016). *Erfarenhet* [online]. [Citerat 2.4.2018]. Tillgänglig: <http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/erfarenhet>
- Norrby, Catrin & Gisela Håkansson (2007) *Språkinläring och språkanvändning - svenska som andraspråk i och utanför Sverige*. Lund: Studentlitteratur AB.
- Palojärvi, Anu & Åsa Palviainen, Karita Mård-Miettinen, Susan Helldén-Paavola (2016). *På finska och svenska. Tvåspråkig pedagogik i daghem och förskola* [online]. [Citerat 30.3.2018]. Tillgänglig: https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/49824/978-951-39-6665-2_på_finska_och_svenska.pdf?sequence=1
- Raunio, Miia & Nina Antila (2018). Språk lär man sig genom att smaka på ord. *Lastentarha 2*: 44–45.
- Saari Susanna (2016). I daghemmen smakar man på språk. *Vasa stads informationstidning* 2016: 3, 4–5.
- Sirén, Tarja (2016), Projektledare. Korsholm. Gästföreläsning, Kursen Projekt i språkbud och flerspråkighet vid Vasa universitet.
- Sjöberg, Sannina & Karita Mård-Miettinen, Annika Peltoniemi, Kristiina Skinnari (2018). *Språkbud i Finlands kommuner 2017. Utredning om språkbud på inhemska språk i småbarnspedagogik, förskoleundervisning och grundläggande utbildning* [online]. [Citerat 17.4.2018]. Tillgänglig: <https://jyx.jyu.fi/dspace/handle/123456789/57571>

- Svensson, Ann-Katrin (1995). *Språkglädje. Språklekar i förskola och skola*. Lund: Studentlitteratur.
- Trost, Jan & Oscar Hultåker (2016). *Enkätboken*. Femte upplagan. Lund: Studentlitteratur
- Utbildningsstyrelsen (2010). *Kodväxling och lån* [online]. [Citerat 2.12.2016]. Tillgänglig: http://www.edu.fi/kodvaxling_och_lan
- Utbildningsstyrelsen (2011). *Utvecklande av undervisningen i främmande språk inom den grundläggande utbildningen* [online]. [Citerat 23.4.2018]. Tillgänglig: http://www.oph.fi/utvecklingsprojekt/frammande_sprak
- Utbildningsstyrelsen (2016). *Uppdrag och mål för det andra Inhemska språket och främmande språk årskurserna 1-2* [online]. [Citerat 23.4.2018]. Tillgänglig: http://www.edu.fi/planera/grundlaggande_utbildning/finska/lp2016_stodmateriel/uppdrag_och_mal_arskurs_1_2
- Vasa universitet (2016). *Språkbud och andra flerspråkiga lärandemiljöer*. [online]. [Citerat 15.11.2016]. Tillgänglig: <http://www.uva.fi/sv/research/groups/lile/>
- VASU (2016) Grunderna för planen för småbarnspedagogik [online]. [Citerat 13.4.2018]. Helsingfors: Utbildningsstyrelsen. Tillgänglig: http://www.oph.fi/download/179348_grunderna_for_planen_for_smabarnspedagogik_2016.pdf